

Izvješće o rezultatima
pilot istraživanja o
pojavnosti nasilja kod
sportaša i sportašica na
području Grada Zagreba

Autorica:
izv. prof. dr. sc. Zrinka Greblo Jurakić

Zagreb, 2023.

Voditeljica istraživačkog projekta i autorica izvješća: izv. prof. dr. sc. Zrinka Greblo Jurakić

Pilot istraživanje je organizirao Gradski ured za kulturu i civilno društvo, Odjel za promicanje ljudskih prava i civilno društvo u sklopu provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje od 2021. do 2025. godine (članak 20, mjera 3.9. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u kulturu, sport i rekreaciju, Aktivnost 3.9.3. Provedba kvantitativnog istraživanja o pojavnostima nasilja u sportu i slanje preporuka sportskim udrugama (savezima i klubovima) na razini Grada Zagreba za donošenje i primjenu Etičkog kodeksa vezano uz pojavnost nasilja u sportu.

Citirati kao: Greblo Jurakić, Z. (2023). Izvješće o rezultatima pilot istraživanja o pojavnosti nasilja kod sportaša i sportašica na području Grada Zagreba. Zagreb: Grad Zagreb

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Metode istraživanja	6
2.1. Uzorak sudionika/ca	7
2.1.1. Osnovne demografske karakteristike sudionika/ca istraživanja	7
2.1.2. Obilježja sportskog iskustva	9
2.2. Mjerni instrumenti	12
2.3. Postupak istraživanja	16
3. Rezultati istraživanja	17
3.1. Stavovi prema sportašima/cama	18
3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama	21
3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja rezultata	25
3.4. Nasilna ponašanja trenera/ica	29
3.4.1. Psihološko/emocionalno nasilje i zanemarivanje	29
3.4.2. Fizičko nasilje	37
3.4.3. Seksualno uznemiravanje	41
3.4.4. Nasilje trenera/ica i prestanak bavljenja sportom	45
3.5. Nasilna ponašanja sportaša/ica	48
3.5.1. Psihološko/emocionalno i relacijsko nasilje od strane sportaša/ica	48
3.5.2. Fizičko nasilje	55
3.5.3. Seksualno uznemiravanje	59
3.5.4. Nasilje sportaša/ica i prestanak bavljenja sportom	63
3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu	66
3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu	68
3.7.1. Prikaz osobnih iskustava sportaša/ica	68
3.7.2. Nasilje i psihosocijalna dobrobit sportaša/ica	73
3.7.3. Nasilje i motivacija sportaša/ica	76
3.7.4. Načini reagiranja na nasilna ponašanja	77
3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju	80
3.8.1. Stav sportskog kluba prema različitim oblicima nasilja	80
3.8.2. Informiranost o postojanju i primjeni Etičkog kodeksa	81
3.8.3. Informiranost o načinima postupanja u slučaju nasilja	82
3.8.4. Informiranost o pravima sportaša/ica	84

4. Ograničenja i doprinos provedenog istraživanja.....	85
5. Ključni nalazi i preporuke	88
5.1. Stavovi prema nasilju u sportu	89
5.2. Nasilje od strane trenera/ica.....	91
5.3. Vršnjačko nasilje.....	95
5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu	98
5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu	100
5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju	102
6. Literatura	104

1. Uvod

Sudjelovanje u organiziranim sportskim aktivnostima može imati višestruke pozitivne učinke na tjelesno zdravlje i psihosocijalnu dobrobit sportaša i sportašica različitih dobnih kategorija (Baker i sur., 2010; Bryant i sur., 2020; Eime i sur., 2013; Findlay i Coplan, 2008; Oja i sur., 2015; Pedišić i sur., 2023; Snyder i sur., 2010; Vella i sur., 2014). Međutim, važno je imati na umu da se realizacija pozitivnih potencijala sporta ne podrazumijeva samim sudjelovanjem u sportskim aktivnostima, već u značajnoj mjeri ovisi o obilježjima socijalnog okruženja i sustavu vrijednosti koji se promiču u određenom klubu, savezu ili sportskoj organizaciji (Fraser-Thomas i Côté, 2009; Greblo i sur., 2011; Robert i sur., 2019). U skladu s navedenim, utvrđeno je da se pozitivni učinci sporta javljaju kod sudionika/ca sportskih aktivnosti koje se odvijaju u nenasilnoj, sigurnoj i poticajnoj okolini, odnosno u socijalnom okruženju u kojem se njeguju temeljne vrijednosti sporta poput fair-playa, suradnje i međusobnog poštovanja (Fraser-Thomas i sur., 2005; Vella i sur., 2013). Nasuprot tome, sudjelovanje u sportskim aktivnostima u kojima se osobna dobrobit sportaša/ica podređuje sportskom uspjehu i/ili u sportskim aktivnostima koje obilježava visoka razina nasilja može u značajnoj mjeri narušiti tjelesno i psihičko zdravlje sportaša/ica (Mountjoy i sur. 2016; Parent i Fortier, 2018; Greblo Jurakić i sur., 2022).

Rezultati istraživanja pokazuju da je izloženost psihološkom/emocionalnom, fizičkom i seksualnom nasilju od strane trenera/ica i/ili vršnjaka u sportskom okruženju povezana s nizom neposrednih i dugoročnih negativnih učinaka (Mountjoy i sur., 2016; Stirling, 2009). Međutim, za razliku od drugih životnih područja u kojima se jasno zagovara nulta stopa tolerancije prema različitim oblicima nasilnog ponašanja (npr. vršnjačko nasilje u školi), primjena nasilja u sportskom okruženju nerijetko se opravdava težnjom za ostvarenjem pobjede ili prednosti na sportskom terenu i/ili težnjom za osobnim napretkom i „jačanjem“ sportaša/ica (David, 2005; Jacobs i sur., 2017; Pinheiro i sur., 2014; Stirling, 2013). Stoga je, u svrhu boljeg razumijevanja specifičnih obilježja nasilja u sportu, osim zastupljenosti i obilježja različitih oblika nasilja, važno utvrditi i zastupljenost specifičnih stavova i uvjerenja za koja se smatra da doprinose pojavi, podržavanju, a u nekim slučajevima i aktivnom poticanju primjene nasilja u sportu (David, 2005; Fortier i sur., 2020; Robert i sur., 2019).

Temeljem svega navedenog, u svrhu kreiranja što učinkovitijih mjera namijenjenih prevenciji i suzbijanju nasilja u sportskim aktivnostima koje se provode na području Grada Zagreba, osmišljeno je istraživanje čiji su ciljevi bili: ispitati stupanj slaganja sportaša/ica sa stavovima za koje se smatra da doprinose pojavi i podržavanju nasilja u sportu; utvrditi prevalenciju nasilja doživljenog od strane trenera/ica i vršnjaka u sportskom okruženju; opisati specifična obilježja nasilnog ponašanja u sportu, uključujući neposredne i dugoročne učinke doživljenog nasilja te utvrditi na koji se način sportski klubovi koji djeluju na području Grada Zagreba odnose prema nasilju.

2. Metode istraživanja

2.1. Uzorak sudionika/ca istraživanja

2.1.1. Osnovne demografske karakteristike

2.1.2. Obilježja sportskog iskustva

2.2. Postupak istraživanja

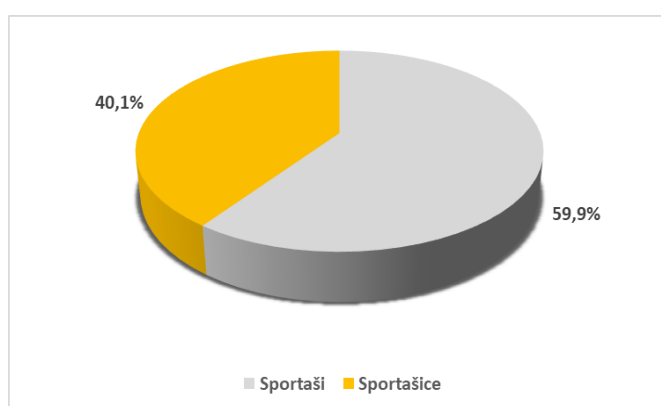
2.3. Mjerni instrumenti

2.1. Uzorak sudionika/ca

2.1.1. Osnovne demografske karakteristike sudionika/ca istraživanja

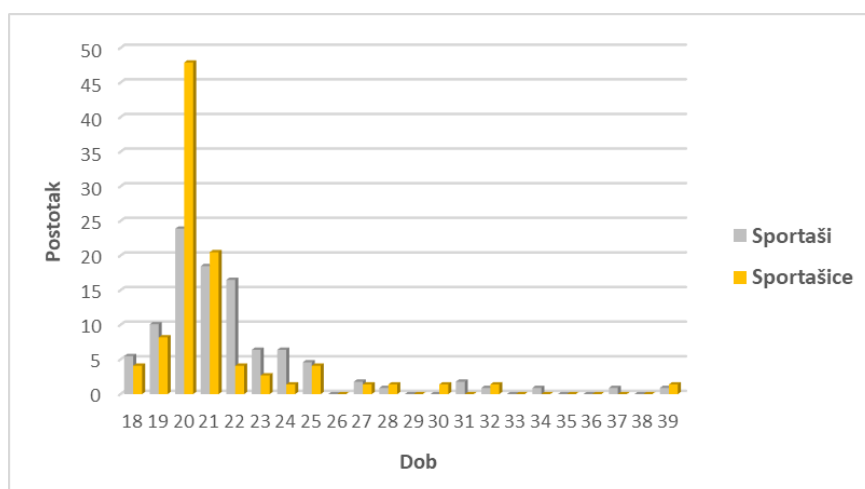
Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku sportaša ($n = 109$; 59,9%) i 73 sportašica ($n = 73$; 40,1%) koji se aktivno bave sportom na području Grada Zagreba (Grafički prikaz 1).

Grafički prikaz 1. Zastupljenost sportaša i sportašica u uzorku ($n = 182$)

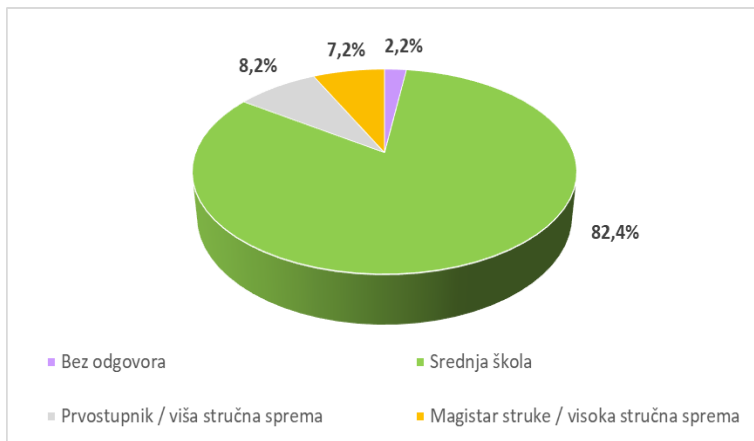

Dob sportaša/ica koji su sudjelovali u istraživanju u kreće se u rasponu od 18 do 39 godina (Grafički prikaz 2), pri čemu medijan dobi za sportaše iznosi 21, a za sportašice 20 godina.

Grafički prikaz 2. Raspon dobi sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Grafički prikaz 3. Najviša razina završenog obrazovanja ($n = 182$)

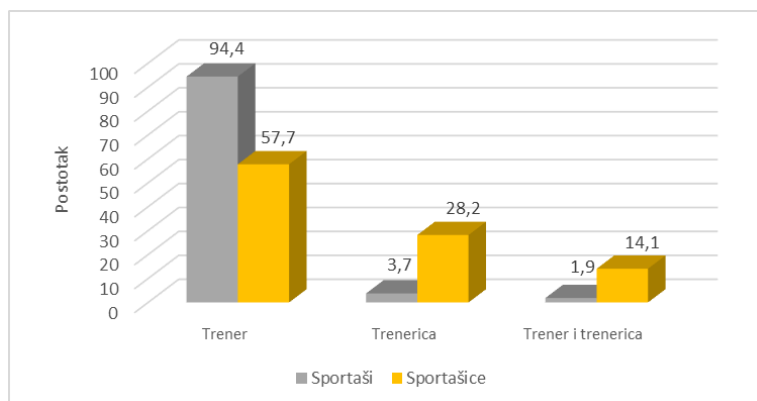
Većina sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (82,4%). Značajno manji broj sudionika/ca istraživanja posjeduje fakultetsku diplomu prvostupnika/ce ili magistra/e struke (15,3%).

2.1.2. Obilježja sportskog iskustva

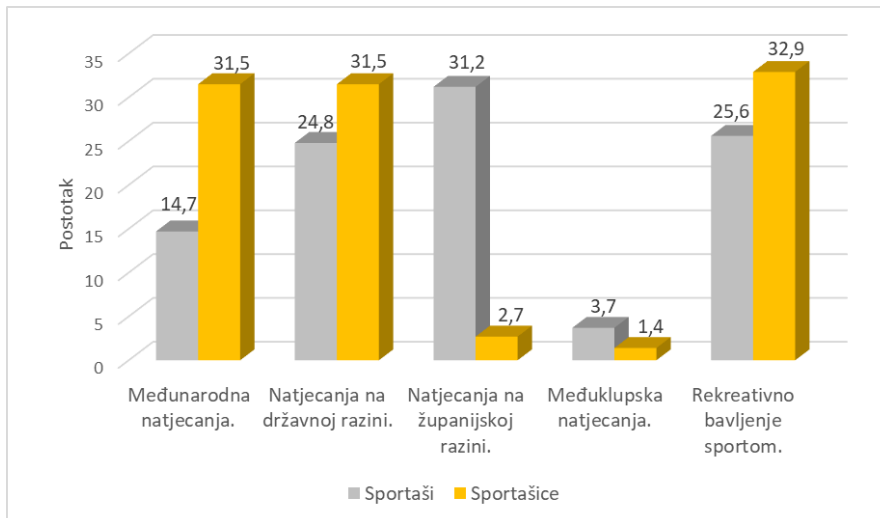
Najveći broj sportaša koji je sudjelovao u istraživanju trenira nogomet (25,7%), nakon čega slijede hrvanje (15,6%), košarka (8,3%) i rukomet (5,5%). Pored navedenog, u uzorku su zastupljeni sportaši koji se bave američkim nogometom, australskim nogometom, akrobatskim rock and rollom, body buildingom, latinsko-američkim i standardnim plesovima, plivanjem, skijanjem, streljaštvom, umjetničkim klizanjem, triatlonom, vaterpolom, veslanjem i raznim oblicima borilačkih sportova (npr. boks, judo, kickboxing, nanbudo). Na uzorku sportašica najzastupljeniji sportovi su odbojka (9,6%), zatim rukomet i taekwondo kojima se bavi 6,8% sudionica istraživanja te atletika, kickboxing, ples i veslanje kojima se bavi 5,5% sportašica. U istraživanju su sudjelovale i sportašice koje se bave badmintonom, dizanjem utega, ritmičkom i sportskom gimnastikom, košarkom, kuglanjem, mačevanjem, nogometom, olimpijskim dizanjem utega, preponskim jahanjem, stolnim tenisom, tenisom, triatlonom, boksom, judom, karateom, nanbudom, bodybuildingom i plivanjem.

Sportaši i sportašice koji su sudjelovali u istraživanju sportom se u prosjeku bave 9 godina ($SD_{sportaši} = 5,68$; $SD_{sportašice} = 5,20$). Raspon godina aktivnog bavljenja sportom u uzorku sportaša kreće se od 2 mjeseca do 24 godine, a u uzorku sportašica od 1 mjeseca do 20 godina. Sa sadašnjim/om trenerom/icom, sportaši u prosjeku treniraju 2 godine ($SD = 3,30$) uz raspon od mjesec dana do 16 godina. Sportašice sa sadašnjim/om trenerom/icom u prosjeku treniraju 4 godine ($SD = 4,14$), a raspon vremenskog perioda kojeg su provele sa svojim/om trenutnim/om trenerom/icom kreće se od mjesec dana do 20 godina. Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 4, većina sportaša (94,4%) i sportašica (57,7%) trenira isključivo s trenerom. U odnosu na sportaše, sportašice češće navode da treniraju s trenericom, odnosno trenerom i trenericom.

Grafički prikaz 4. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji treniraju s trenerom i/ili trenericom

Grafički prikaz 5. Postotak sportaša/ica koji se natječu na različitim razinama sportskih natjecanja i onih koji/e se rekreativno bave sportom ($n = 182$)

Većina sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju aktivno sudjeluje na sportskim natjecanjima (68,7%) na međunarodnoj, državnoj i županijskoj razini te na međuklupskim natjecanjima. Manji broj sudionika/ca istraživanja (28,6%) sportom se bavi rekreativno te trenutno ne sudjeluje na sportskim natjecanjima. Na Grafičkom prikazu 5 prikazani su podaci utvrđeni na pod uzorcima sportaša i sportašica.

2. Metode istraživanja

2.1. Uzorak sudionika/ca

2.2. Mjerni instrumenti

2.3. Postupak istraživanja

2.2. Mjerni instrumenti

Na početku upitnika, sudionici/e istraživanja odgovorili su na pitanja o osnovnim demografskim karakteristikama (spol, dob, razina obrazovanja) i na pitanja o obilježjima njihovog sportskog iskustva (vrsta sportom kojom se bave, dužina treniranja, razina natjecanja, spol i dužina treniranja s trenutnim/om trenerom/icom). Nakon toga, sportaši i sportašice odgovorili su na niz pitanja koja su, na temelju ranijih empirijskih nalaza, osmišljena za potrebe ovog istraživanja.

Zastupljenost stavova koji doprinose većem stupnju tolerancije nasilja u sportu

U svrhu utvrđivanja zastupljenosti stavova i uvjerenja koja se smatraju rizičnima za pojavu i podržavanje nasilja u sportu, sudionici/e istraživanja su na ljestvici od 5 stupnjeva (od „1 – u potpunosti se ne slažem“ do „5 – u potpunosti se slažem“) procijenili:

- *stupanj slaganja s tvrdnjama o specifičnim obilježjima sportaša – 4 tvrdnje*
npr. „Sportaši/ce moraju biti spremni na sve kako bi ostvarili cilj kojem teže.“
- *stupanj slaganja s tvrdnjama koje upućuju na opravdanost primjene nasilnih ponašanja u radu sa sportašima/cama – 4 tvrdnje*
npr. „Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose tome da se sportaši/ce više trude.“
- *stupanj slaganja s tvrdnjama kojima se ispituje spremnost na toleranciju nasilnog ponašanja trenera/ica i percepcija osobnog doživljenog nasilja počinjenog od strane trenera/ica – 5 tvrdnji*
npr. „Spreman/na sam podnositi nasilna ponašanja trenera/ica ukoliko ona doprinose napredovanju u mojoj sportskoj karijeri.“ ;
npr. „Kada trener/ica na mene viče, znam da mu/joj je stalo do toga da budem što bolji/a.“

Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

U svrhu utvrđivanja prevalencije nasilja i zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica, sudionici/e istraživanja su na ljestvici od četiri stupnja (*nikada, rijetko, ponekad, često*) označili učestalost s kojom su se susretali s ponašanjima trenera/ica koja pripadaju sljedećim kategorijama:

- *psihološko/emocionalno nasilje* – 10 tvrdnji
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce ponižavali?“
- *zanemarivanje* – 4 tvrdnje
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce ignorirali na način zbog kojeg ste se osjećali loše?“
- *fizičko nasilje* – 6 tvrdnji
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce grubo gurnuli?“
- *seksualno uznemiravanje* – 6 tvrdnji
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da je trener/ica komentirao/la vaš izgled i seksualnu privlačnost?“

Sportaši i sportašice su na ljestvici od četiri stupnja (*nikada, rijetko, ponekad, često*) odgovorili i na pitanje: „Jeste li zbog nasilnog ponašanja trenera/ica ikada razmišljali o tome da se prestanete baviti sportom?“

Zastupljenost vršnjačkog nasilja

Na sličan način, sudionici/e istraživanja su na ljestvici od četiri stupnja (*nikada, rijetko, ponekad, često*) označili učestalost s kojom su se u sportskom okruženju susretali s ponašanjima sportaša/ica koja pripadaju sljedećim kategorijama:

- *psihološko/emocionalno nasilje* – 10 tvrdnji
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas sportaši/ce ponižavali?“
- *relacijsko nasilje* – 3 tvrdnje
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas sportaši/ce ignorirali ili isključivali iz društvenih aktivnosti?“
- *fizičko nasilje* – 4 tvrdnje
npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas sportaši/ce grubo gurnuli?“

- *seksualno uznemiravanje* – 5 tvrdnji

npr. „Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su sportaši/ce komentirali vaš izgled i seksualnu privlačnost?“

Za različite oblike vršnjačkog nasilja, sudionici/ce istraživanja su zabilježili jesu li određenu vrstu nasilja češće doživljavali od sportaša ili sportašica, odnosno podjednako često od sportaša i sportašica te smatraju li da se sportaši/ce na opisani način češće ponašaju prema sportašima, sportašicama ili podjednako često prema sportašima i sportašicama. Na ljestvici od četiri stupnja (nikada, rijetko, ponekad, često) sudionici/e su zabilježili svoj odgovor na pitanje: „*Jeste li zbog nasilnog ponašanja sportaša/ica ikada razmišljali o tome da se prestanete baviti sportom?*“

Obilježja i posljedice nasilja u sportu

S ciljem boljeg razumijevanja obilježja i posljedica nasilja u sportskom okruženju, sudionicima/cama istraživanja postavljena su sljedeća pitanja otvorenog tipa:

Ukoliko ste se osobno doživjeli neki oblik nasilnog ponašanja u sportu, molimo Vas da navedete na koji način su ta ponašanja na vas djelovala. Odgovor možete nadopuniti opisom konkretne situacije i Vaše reakcije.

Kako ste se osjećali i na koji način ste se nosili s nasilnim komentarima i ponašanjima trenera/ica i sportaša/ica?

Odnos sportskog kluba prema nasilju

Sportaši/ce su odgovorili i na niz pitanja temeljem kojih je ispitano u kojoj mjeri se u njihovom sportskom klubu toleriraju različiti oblici nasilja; postoje li u njihovom klubu dokumenti i/ili pravilnici koji reguliraju pravila ponašanja i odnose među sudionicima/cama sportskih aktivnosti te, ukoliko postoje, primjenjuju li se navedeni propisi u praksi. Na kraju, sudionici/e istraživanja odgovorili su na pitanja o tome znaju li kome se mogu obratiti za pomoć u slučaju osobnog doživljaja, saznanja ili sumnje o nasilnom ponašanju u sportu te jesu li sportaši/ce u njihovom klubu upoznati sa svojim pravima koja uključuju pravo na bavljenje sportom u sigurnoj i nenasilnoj okolini.

2. Metode istraživanja

2.1. Uzorak sudionika/ca istraživanja

2.2. Mjerni instrumenti

2.3. Postupak istraživanja

2.3. Postupak istraživanja

Pomoću *Google forms* alata kreiran je *online* obrazac koji je sadržavao ranije navedena pitanja. Na početnoj stranici *online* upitnika nalazio se kratak opis istraživanja i napomena o tome da je istraživanje namijenjeno isključivo punoljetnim osobama koje se bave sportom na području Grada Zagreba. Sudionicima/cama istraživanja koji su potvrdili da imaju 18 i više godina u idućem koraku prezentiran je *Obrazac informiranog pristanka na sudjelovanje u istraživanju* u kojem su detaljnije opisani cilj i svrha istraživanja. Pored navedenog, u *Obrascu informiranog pristanka na sudjelovanje u istraživanju* naglašeno je da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno i u potpunosti anonimno, što znači da ispunjeni upitnik nije moguće naknadno povezati s određenim sportskim klubom, trenerom/icom ili osobom koja je ispunila upitnik. Procijenjeno je da razina stresa i/ili neugode koja se može javiti prilikom odgovaranja na pitanja u upitniku nije veća od one koju osobe doživljavaju u uobičajenim, svakodnevnim situacijama. Međutim, s obzirom da su pitanja u istraživanju vezana uz doživljaj različitih oblika nasilja, sudionicima/cama je omogućeno da, u slučaju da neka pitanja kod njih potaknu sjećanje na neugodna iskustva ili potrebu za razgovorom o temi istraživanja, putem e-mail adrese zatraže razgovor s psihologom. Ovu mogućnost nitko od sudionika/ca nije iskoristio. Na kraju *Obrasca* bilo je navedeno da odabir opcije „*Nastavak*“ označava suglasnost za sudjelovanje u istraživanju. U suradnji Odjela za promicanje ljudskih prava i civilno društvo pri Gradskom uredu za kulturu i civilno društvo, Gradskog ureda za obrazovanje, sport i mlade te Sportskog saveza Grada Zagreba, molba za sudjelovanjem u istraživanju i poveznica na kojoj je bio dostupan upitnik distribuirana je putem e-mail adresa i društvenih mreža sportašima i sportašicama Grada Zagreba molba za sudjelovanjem u istraživanju i poveznica na kojoj je bio dostupan upitnik distribuirana je putem e-mail adresa i društvenih mreža sportašima i sportašicama Grada Zagreba. Nacrt i postupak istraživanja odobren je od strane Etičkog odbora Hrvatske psihološke komore (Zagreb, 23. studeni 2022. URBROJ: 251-375/01-04-22-2).

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

U nastavku (Tablica 1 i Tablica 2) prikazano je u kojem se stupnju sudionici/e istraživanja slažu sa stavovima prema sportašima/cama za koje se smatra da mogu doprinijeti pojavi i podržavanju nasilnih ponašanja u sportskom okruženju (David, 2005; Fortier i sur., 2020; Hughes i Coakley, 1991).

Tablica 1. Stupanj slaganja sa stavovima koji se smatraju rizičnima za pojavu nasilja u sportu ($n = 182$)

Tvrdnje	Mdn	R _{min-max}	1	2	3	4	5
			% (n)				
1. Sportaši/ce moraju biti spremni na sve kako bi ostvarili cilj kojem teže.	3,00	1 - 5	22,0 (40)	19,8 (36)	19,2 (35)	28,0 (51)	11,0 (20)
2. Sportaši/ce nikada ne smiju pokazati slabost ili strah.	2,00	1 - 5	41,2 (75)	25,3 (46)	19,2 (35)	9,9 (18)	4,4 (8)
3. Osobama koje ne mogu podnijeti nasilna ponašanja trenera/ica i/ili drugih sportaša/ica nije mjesto u sportu.	1,00	1 - 5	58,8 (107)	20,3 (37)	13,2 (24)	6,0 (11)	1,6 (3)

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem

Prema dobivenim rezultatima, značajan broj sportaša i sportašica ne podržava stav koji upućuje na to da u sportu cilj opravdava sredstvo (41,8%). Nadalje, većina sudionika/ca istraživanja ne slaže se s time da sportaši/ce nikada ne smiju pokazati ranjivost ili strah (66,5%) te da moraju biti spremni prihvatiti nasilje kao sastavni dio sporta (79,1%). S druge strane, analizom odgovora u kategorijama „djelomično se slažem“ i „u potpunosti se slažem“ utvrđeno je da se 39% sudionika/ca slaže s tvrdnjom prema kojoj sportaši/ce moraju biti spremni na sve kako bi ostvarili cilj kojem teže. Stav prema kojem sportaši/ce nikada ne smiju pokazati slabost ili strah djelomično ili u potpunosti podržava 14,3% sudionika/ca istraživanja, a 7,6% smatra da osobama koje ne mogu podnijeti nasilje nije mjesto u sportu.

Analizom rodni razlika utvrđeno je da se, u odnosu na sportašice, sportaši statistički značajno češće slažu sa stavovima koji se smatraju rizičnima za nasilna ponašanja u sportskom okruženju (Tablica 2). Na primjer, sa stavom prema kojem sportaši/ce moraju biti spremni na sve kako bi ostvarili/e cilj kojem

teže slaže se gotovo polovica sportaša (48,7%) i četvrtina (24,7%) sportašica koji su sudjelovali u istraživanju. Nadalje, u odnosu na sportašice (4,1%), značajno više sportaša (21,1%) smatra da djevojke i mladići koji se bave sportom ne smiju nikada pokazati slabost ili strah te da, ukoliko se žele baviti sportom, moraju biti spremni podnijeti različite oblike nasilja od strane trenera/ica i sportaša/ica, s čime se slaže 11% sportaša i 2,8% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju.

Tablica 2. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) u percepciji nasilja kao sastavnog dijela sporta

Tvrdnje		Mdn	R _{min-max}	M _{rang}	1	2	3	4	5	Mann-Whitney U-test
					% (n)					
1. Sportaši/ce moraju biti spremni/e na sve kako bi ostvarili/e cilj kojem teže.		3,00	1 - 5	101,10	18,3 (20)	15,6 (17)	17,4 (19)	33,9 (37)	14,8 (16)	2932,50**
		2,00	1 - 5	77,17	27,4 (20)	26,0 (19)	21,9 (16)	19,2 (14)	5,5 (4)	
2. Sportaši/ce nikada ne smiju pokazati slabost ili strah.		2,00	1 - 5	105,19	30,2 (33)	23,9 (26)	24,8 (27)	14,7 (16)	6,4 (7)	2486,50***
		1,00	1 - 5	71,06	57,5 (42)	27,4 (20)	11,0 (8)	2,7 (2)	1,4 (1)	
3. Osobama koje ne mogu podnijeti nasilna ponašanja trenera/ica i/ili drugih sportaša/ica nije mjesto u sportu.		2,00	1 - 5	102,76	46,8 (51)	25,7 (28)	16,5 (18)	9,2 (10)	1,8 (2)	2751,00***
		1,00	1 - 5	74,68	76,7 (56)	12,3 (9)	8,2 (6)	1,4 (1)	1,4 (1)	

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

Sudionici/e istraživanja odgovorili su i na niz pitanja kojima su ispitani njihovi stavovi o legitimnosti upotrebe nasilnih ponašanja u svrhu motiviranja sportaša/ica, unapređenja sportske vještine i ostvarenja boljih sportskih rezultata. Prema podacima prikazanim u Tablici 3, većina sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju smatra da primjena nasilnih ponašanja od strane trenera/ica nije opravdana. Naime, značajan broj sudionika/ca iskazao je svoje neslaganje s tvrdnjama koje upućuju na to da su nasilna ponašanja trenera/ica opravdana zato što povećavaju motivaciju (83%), potiču brži napredak (81,9%) i/ili doprinose jačanju sportaša/ica (79,6%). Pored navedenog, 77,4% sudionika/ca istraživanja ne slaže se s tvrdnjom u kojoj se navodi da nasilna ponašanja trenera/ica nemaju negativan učinak na sportaše/ice jer doprinose ostvarenju njihovog zajedničkog višeg cilja. Međutim, dobiveni rezultati pokazuju da dio sportaša i sportašica odobrava nasilna ponašanja sportskih trenera/ica te smatra da takva ponašanja doprinose većem ulaganju truda (9,8%), bržoj progresiji (8,2%) i jačanju sportaša/ica (10,4%). U ukupnom uzorku, 13,7% sudionika/ca istraživanja smatra da izloženost različitim oblicima nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ica nema negativan učinak na tjelesno zdravlje i psihosocijalnu dobrobit sportaša/ica (Tablica 3).

Tablica 3. Percepcija opravdanosti upotrebe nasilnih ponašanja od strane trenera/ica ($n = 182$)

Tvrdnje	Mdn	$R_{min-max}$	1	2	3	4	5
			% (n)				
1. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose tome da se sportaši/ce više trude.	1,00	1 – 5	62,1 (113)	20,9 (38)	7,1 (13)	7,1 (13)	2,7 (5)
2. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose tome da sportaši/ce brže napreduju.	1,00	1 – 5	65,4 (119)	16,5 (30)	9,9 (18)	6,0 (11)	2,2 (4)
3. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose jačanju sportaša/ica.	1,00	1 – 5	60,4 (110)	19,2 (35)	9,9 (18)	8,2 (15)	2,2 (4)
4. Nasilna ponašanja trenera/ica nemaju negativan učinak na sportaše/ice jer su u funkciji višeg cilja kojem sportaši/ce i treneri/ce teže.	1,00	1 – 5	61,5 (112)	15,9 (29)	8,8 (16)	7,7 (14)	6,0 (11)

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem

Tablica 4. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) u percepciji opravdanosti upotrebe nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ica

Tvrdnje		Mdn	R _{min-max}	M _{rang}	1	2	3	4	5	Mann-Whitney U-test
					% (n)					
1. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose tome da se sportaši/ce više trude.		1,00	1 - 5	102,50	51,4 (56)	22,9 (25)	11,0 (12)	11,0 (12)	3,7 (4)	2779,50***
		1,00	1 - 5	75,08	78,1 (57)	17,8 (13)	1,4 (1)	1,4 (1)	1,4 (1)	
2. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose tome da sportaši/ce brže napreduju.		1,00	1 - 5	100,69	56,0 (61)	19,3 (21)	12,8 (14)	9,2 (10)	2,8 (3)	2977,00**
		1,00	1 - 5	77,78	79,5 (58)	12,3 (9)	5,5 (4)	1,4 (1)	1,4 (1)	
3. Nasilna ponašanja trenera/ica opravdana su jer doprinose jačanju sportaša.		1,00	1 - 5	100,97	51,4 (56)	20,2 (22)	13,8 (15)	11,9 (13)	2,8 (3)	2946,00**
		1,00	1 - 5	77,36	74,0 (54)	17,8 (13)	4,1 (3)	2,7 (2)	1,4 (1)	
4. Nasilna ponašanja trenera/ica nemaju negativan učinak na sportaše/ice jer su u funkciji višeg cilja kojem sportaši/ce i treneri/ce teže.		1,00	1 - 5	98,20	54,1 (59)	18,3 (20)	11,0 (12)	11,0 (12)	5,5 (6)	3248,50*
		1,00	1 - 5	81,50	72,6 (53)	12,3 (9)	5,5 (4)	2,7 (2)	6,8 (5)	

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem; * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

Analizom rodni razlika utvrđeno je da sportaši statistički značajno češće odobravaju primjenu različitih oblika nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ica (Tablica 4). U skladu s navedenim, 14,7% sportaša smatra da su nasilna ponašanja trenera/ica opravdana jer doprinose većem trudu i jačanju sportaša, dok se s istim tvrdnjama slaže 2,8%, odnosno 4,1% sportašica. U odnosu na sportašice

(2,8%), značajno veći broj sportaša (12%) smatra da različiti oblici nasilnih ponašanja trenera/ica mogu potaknuti brži napredak sportaša/ica. Konačno, sportaši statistički značajno češće smatraju da doživljaj nasilja od strane sportskih trenera/ica nema negativan učinak na sportaše/ce, s čime se slaže 16,5% sportaša i 9,5% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja rezultata

Sportaši i sportašice koji su sudjelovali u istraživanju odgovorili su i na niz pitanja kojima je ispitano koliko su oni osobno spremni tolerirati nasilna ponašanja trenera/ica te kako na njih djeluje izloženost različitim oblicima nasilja u sportu. Prema podacima prikazanim u Tablici 5, većina sudionika/ca istraživanja (59,9%) nije spremna podnositi nasilna ponašanja trenera/ica pod cijenu napretka u sportskoj karijeri. Nadalje, 40,1% sportaša i sportašica ne slaže se time da vikanjem treneri/ce pokazuju da im je stalo do napretka sportaša/ica. Značajan broj sudionika/ca (41,7%) ne slaže se s tvrdnjom da se lošije osjećaju u slučaju kada ih trener/ica ignorira nego kada ih vrijeđa. Oko polovice sportaša i sportašica (49,4%) navodi da im nošenje s nasilnim ponašanjem trenera/ica ne olakšava spoznaja da se treneri/ce na isti način odnose i prema drugim sportašima/cama. Većina sudionika/ca istraživanja (65,9%) ne slaže se s tvrdnjom prema kojoj nasilna ponašanja trenera/ica i drugih sportaša/ica nemaju negativan učinak na njihovo psihičko zdravlje.

Tablica 5. Procjena stupnja tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnog rezultata ($n = 182$)

Tvrdnje	Mdn	R _{min-max}	1 2 3 4 5				
			% (n)				
1. Spreman/na sam podnositi nasilna ponašanja trenera/ica ukoliko ona doprinose napredovanju u mojoj sportskoj karijeri.	2,00	1 - 5	40,1 (73)	19,8 (36)	20,9 (38)	12,6 (23)	6,6 (12)
2. Kada trener/ica na mene više, znam da mu/joj je stalo do toga da budem što bolji/a.	3,00	1 - 5	14,3 (26)	25,8 (47)	25,8 (47)	20,9 (38)	13,2 (24)
3. Lošije se osjećam kad me trener/ica ignorira, nego kad me vrijeđa.	3,00	1 - 5	19,2 (35)	22,5 (41)	31,9 (58)	16,5 (30)	9,9 (18)
4. Lakše se nosim s nasilnim ponašanjem kad vidim da se treneri/ce na takav način odnose prema svim sportašima/cama klubu.	3,00	1 - 5	34,6 (63)	14,8 (27)	21,4 (39)	21,4 (39)	7,7 (14)
5. Smatram da nasilna ponašanja trenera/ica i drugih sportaša/ica nemaju negativan učinak na moje psihičko zdravlje.	2,00	1 - 5	43,4 (79)	22,5 (41)	15,9 (29)	9,3 (17)	8,8 (16)

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem

Analiza odgovora u kategorijama „djelomično se slažem“ i „u potpunosti se slažem“ otkriva da je čak 19,2% sportaša i sportašica spremno podnositi nasilna ponašanja trenera/ica ukoliko vjeruju da će to doprinijeti njihovom napretku u sportskoj karijeri. Više od trećine sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju (34,1%) smatra da treneri/ce na njih viču zato što im je stalo do toga da ostvare svoj potencijal. Više od četvrtine sudionika/ca istraživanja (26,4%) izvijestilo je o tome da im je gore kada ih treneri/ice ignoriraju nego kada ih vrijeđaju, a 29,1% navodi kako se lakše se nosi s nasiljem trenera/ica ukoliko je ono usmjereno i prema drugim sportašima/cama u klubu. U ukupnom uzorku, 18,1% sportaša/ica smatra da nasilna ponašanja trenera/ica nemaju negativan učinak na njihovo psihičko zdravlje (Tablica 5).

Ispitivanjem rodni razlika utvrđeno je da se sportaši i sportašice međusobno ne razlikuju u stupnju slaganja s tvrdnjom „Kada trener na mene više, znam da mu je stalo do toga da budem što bolji/a.“ s kojom se slaže 36,7% sportaša i 30,1% sportašica te u stupnju slaganja s tvrdnjom „Lošije se osjećam kad me trener/ica ignorira, nego kad me vrijeđa.“ s kojom se djelomično ili u potpunosti slaže 30,3% sudionika i 20,5% sudionica istraživanja (Tablica 6). S druge strane, sportaši statistički značajno češće navode kako su spremni podnositi nasilna ponašanja trenera/ica s ciljem napredovanja u sportskoj karijeri, o čemu je izvijestilo 25,7% sportaša i 9,6% sportašica. U odnosu na sportašice, sportaši češće navode da se lakše nose s nasilnim ponašanjima trenera/ica u slučaju kada se treneri/ce na isti način odnose i prema drugim sportašima/cama, s čime se slaže 35,8% sudionika i 19,2% sudionica istraživanja. Konačno, sportaši statistički značajno češće smatraju da nasilna ponašanja u sportu nemaju negativne posljedice na njihovo psihičko zdravlje. S ovom tvrdnjom slaže se 22% sportaša i 12,3% sportašica (Tablica 6).

Tablica 6. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnog rezultata

Tvrdnje	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	1	2	3	4	5	Mann-Whitney U-test
					% (n)					
1. Spreman/na sam podnositi nasilna ponašanja trenera/ica ukoliko ona doprinose napredovanju u mojoj sportskoj karijeri.		3,00	1 - 5	104,29	28,4 (31)	20,2 (22)	25,7 (28)	17,4 (19)	8,3 (9)	2584,50***
		1,00	1 - 5	72,40	57,5 (42)	19,2 (14)	13,7 (10)	5,5 (4)	4,1 (3)	
2. Kada trener na mene više, znam da mu je stalo do toga da budem što bolji/a.		3,00	1 - 5	97,36	10,1 (11)	24,8 (27)	28,4 (31)	21,1 (23)	15,6 (17)	3339,50
		3,00	1 - 5	82,75	20,5 (15)	27,4 (20)	21,9 (16)	20,5 (15)	9,6 (7)	
3. Lošije se osjećam kad me trener/ica ignorira, nego kad me vrijeđa.		3,00	1 - 5	95,17	18,3 (20)	22,0 (24)	29,4 (32)	16,5 (18)	13,8 (15)	3578,50
		3,00	1 - 5	86,02	20,5 (15)	23,3 (17)	35,6 (26)	16,4 (12)	4,1 (3)	
4. Lakše se nosim s nasilnim ponašanjem kad vidim da se treneri/ce na takav način odnose prema svim sportašima/cama klubu.		3,00	1 - 5	100,54	25,7 (28)	18,3 (20)	20,2 (22)	25,7 (28)	10,1 (11)	2993,50**
		2,00	1 - 5	78,01	47,9 (35)	9,6 (7)	23,3 (17)	15,1 (11)	4,1 (3)	
5. Smatram da nasilna ponašanja trenera/ica i drugih sportaša/ica nemaju negativan učinak na moje psihičko zdravlje.		2,00	1 - 5	100,58	34,9 (38)	22,9 (25)	20,2 (22)	11,9 (13)	10,1 (11)	2988,50**
		1,00	1 - 5	77,94	56,2 (41)	21,9 (16)	9,6 (7)	5,5 (4)	6,8 (5)	

Legenda: 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelomično se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – djelomično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem; * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.4.1. Psihološko/emocionalno nasilje i zanemarivanje

3.4.2. Fizičko nasilje

3.4.3. Seksualno uznemiravanje

3.4.4. Nasilje trenera/ica i prestanak bavljenja sportom

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

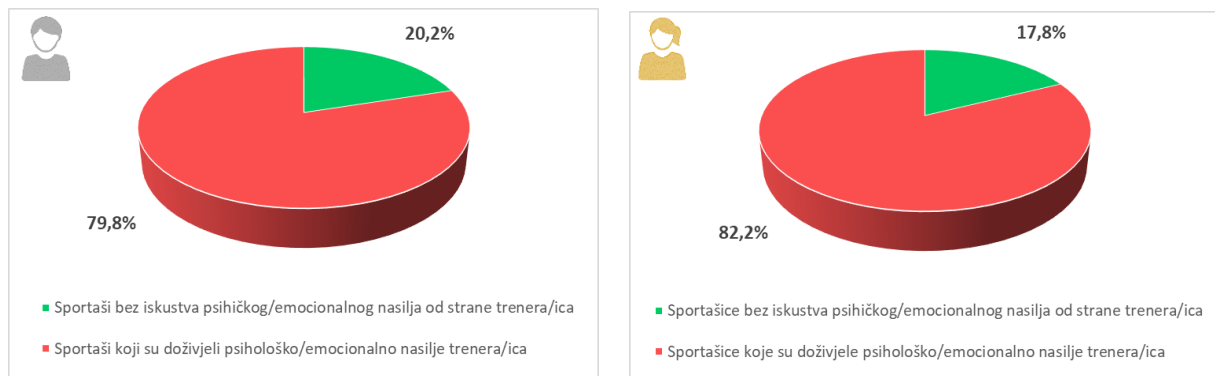
3.4. Nasilna ponašanja trenera/ica

3.4.1. Psihološko/emocionalno nasilje i zanemarivanje

Doživljaj psihološkog/emocionalnog nasilja od strane sportskih trenera/ica

Analizom podataka utvrđeno je da je 80,1% sudionika/ca istraživanja, odnosno 79,8% sportaša i 82,2% sportašica tijekom sportske karijere od svojih trenera/ica doživjela neki oblik psihološkog/emocionalnog nasilja (Grafički prikaz 6).

Grafički prikaz 6. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva psihološkog/emocionalnog nasilja od strane trenera/ica

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 7, većina sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju doživjela je da ih treneri/ce psuju (63,7%) i/ili zadirkuju (60,4%), a svaki drugi/a sportaš/ica navodi da su ih treneri/ce vrijeđali (49,5%). Prema zastupljenosti slijede ponižavanje i ismijavanje sportske vještine što je najmanje jednom doživjelo 42,8% sudionika/ca istraživanja te omalovažavanje (42,3%) i ismijavanje sposobnosti sportaša/ica (40,6%). Nešto više od trećine sportaša i sportašica navelo je da su treneri/ce negativno komentirali/e njihov tjelesni izgled (36,2%) i tjelesnu težinu (34,1%), a 19,2% sportaša/ica izvijestilo je o tome da su im treneri/ce upućivali/e prijetnje. Analizom podataka u kategorijama odgovora *ponekad* i *često* utvrđeno je da je trećina sportaša i sportašica povremeno ili često izložena psovanju (35,1%) i zadirkivanju (32,4%) od strane trenera/ica, a četvrtinu sudionika/ca istraživanja treneri/ce ponekad (21,4%) ili često (3,9%) vrijeđaju (Tablica 7).

Tablica 7. Prikaz učestalosti doživljaja različitih oblika psihološkog/emocionalnog nasilja od strane trenera/ica za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce:	Mdn	$R_{min-max}$	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Zadirivali.	2,00	1 - 4	39,6 (72)	28,0 (51)	26,9 (49)	5,5 (10)
2. Ponižavali.	1,00	1 - 4	57,1 (104)	20,9 (38)	18,1 (33)	3,8 (7)
3. Vrijeđali.	1,00	1 - 4	50,5 (92)	24,2 (44)	21,4 (39)	3,9 (7)
4. Omalovažavali.	1,00	1 - 4	57,7 (105)	24,7 (45)	15,4 (28)	2,2 (4)
5. Prijetili vam.	1,00	1 - 4	80,8 (147)	12,1 (22)	6,0 (11)	1,1 (2)
6. Psovali vas.	2,00	1 - 4	36,3 (66)	28,6 (52)	25,8 (47)	9,3 (17)
7. Ismijavali vašu sportsku vještinu.	1,00	1 - 4	57,1 (104)	29,1 (53)	11,0 (20)	2,7 (5)
8. Ismijavali vaše sposobnosti.	1,00	1 - 4	59,3 (108)	28,0 (51)	10,4 (19)	2,2 (4)
9. Upućivali negativne komentare vezane uz vaš tjelesni izgled.	1,00	1 - 4	63,7 (116)	20,3 (37)	14,3 (26)	1,6 (3)
10. Upućivali negativne komentare vezane uz vašu težinu.	1,00	1 - 4	65,9 (120)	16,5 (30)	14,3 (26)	3,3 (6)

Rezultati analize rodni razlika u stupnju izloženosti sportaša/ica različitim ponašanjima trenera/ica koja pripadaju kategoriji emocionalnog/psihološkog nasilja prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog psihološkog/emocionalnog nasilja od strane trenera/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Zadirivali.		2,00	1 - 4	94,28	38,5 (42)	24,8 (27)	31,2 (34)	5,5 (6)	3676,00
		2,00	1 - 4	87,36	41,1 (30)	32,9 (24)	20,5 (15)	5,5 (4)	
2. Ponižavali.		1,00	1 - 4	90,69	57,8 (63)	21,1 (23)	17,4 (19)	3,7 (4)	3890,00
		1,00	1 - 4	92,71	56,2 (41)	20,5 (15)	19,2 (14)	4,1 (3)	
3. Vrijeđali.		2,00	1 - 4	94,78	46,8 (51)	26,6 (29)	22,0 (24)	4,6 (5)	3621,00
		1,00	1 - 4	86,60	56,2 (41)	20,5 (15)	20,5 (15)	2,7 (2)	
4. Omalovažavali.		1,00	1 - 4	93,00	56,9 (62)	22,9 (25)	18,3 (20)	1,8 (2)	3815,00
		1,00	1 - 4	89,26	58,9 (43)	27,4 (20)	11,0 (8)	2,7 (2)	
5. Prijetili vam.		1,00	1 - 4	98,06	73,4 (80)	17,4 (19)	8,3 (9)	0,9 (1)	3264,00**
		1,00	1 - 4	81,71	91,8 (67)	4,1 (3)	2,7 (2)	1,4 (1)	
6. Psovali vas.		2,00	1 - 4	99,34	30,3 (33)	27,5 (30)	30,3 (33)	11,9 (13)	3123,50*
		2,00	1 - 4	79,79	45,2 (33)	30,1 (22)	19,2 (14)	5,5 (4)	

Legenda: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$

Tablica 8 (nastavak). Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog psihološkog/emocionalnog nasilja od strane trenera/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su treneri/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
7. Ismijavali vašu sportsku vještinu.		1,00	1 - 4	95,27	53,2 (58)	31,2 (34)	12,8 (14)	2,8 (3)	3568,00
		1,00	1 - 4	85,88	63,0 (46)	26,0 (19)	8,2 (6)	2,7 (2)	
8. Ismijavali vaše sposobnosti.		1,00	1 - 4	95,37	55,0 (60)	31,2 (34)	11,0 (12)	2,8 (3)	3556,50
		1,00	1 - 4	85,72	65,8 (48)	23,3 (17)	9,6 (7)	1,4 (1)	
9. Upućivali negativne komentare vezane uz vaš tjelesni izgled.		1,00	1 - 4	87,66	67,0 (73)	21,1 (23)	11,0 (12)	0,9 (1)	3559,50
		1,00	1 - 4	97,24	58,9 (43)	19,2 (14)	19,2 (14)	2,7 (2)	
10. Upućivali negativne komentare vezane uz vašu težinu.		1,00	1 - 4	84,69	71,6 (78)	19,3 (21)	7,3 (8)	1,8 (2)	3236,50*
		1,00	1 - 4	101,66	57,5 (42)	12,3 (9)	24,7 (18)	5,5 (4)	

Legenda: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$

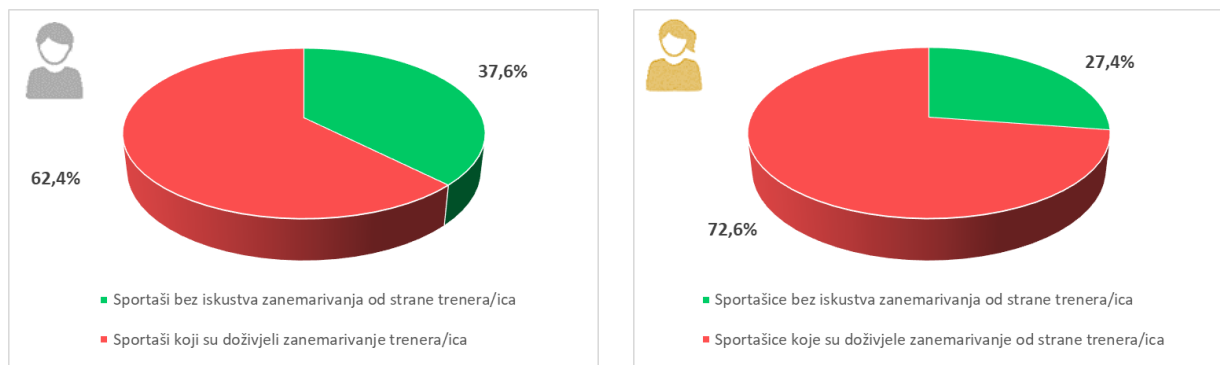
Dobiveni rezultati (Tablica 8) upućuju na to da se sportaši i sportašice ne razlikuju prema učestalosti doživljaja većine nasilnih ponašanja koja pripadaju kategoriji psihološkog/emocionalnog nasilja od strane trenera/ica. Statistički značajne razlike između mladića i djevojaka utvrđene su za procjene učestalosti psovanja, upućivanja prijetnji i negativnih komentara o težini, pri čemu su sportaši statistički značajno češće izloženi psovkama i prijetnjama, a sportašice negativnim komentarima trenera/ica o njihovoj tjelesnoj težini, što upućuje na rodno specifične elemente psihološkog/emocionalnog nasilja u sportu. Prema dobivenim rezultatima, gotovo 70% sportaša i 54,8% sportašica doživjelo je da ih treneri/ce psuju, pri čemu je 42,2% mladića i 24,7% djevojaka

povokama trenera/ica izloženo ponekad ili često. Nadalje, utvrđeno je da sportašima treneri/ce češće upućuju prijetnje, što je najmanje jednom doživjelo 26,6% mladića i 8,2% djevojaka. S druge strane, djevojke od svojih trenera/ica češće čuju negativne komentare vezane uz njihovu težinu. Prema podacima prikazanim u Tablici 8, s komentarima tog tipa susrelo se 42,5% sportašica i 28,4% sportaša, pri čemu 30,2% djevojka i 9,1% mladića navodi da im treneri takve komentare upućuju ponekad ili često.

Doživljaj zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica

Većina sportaša (62,4%) i sportašica (72,6%) je tijekom svoje sportske karijere bila izložena nekom obliku zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica (Grafički prikaz 7). Na ukupnom uzorku utvrđeno je da se 66,5% sudionika/ca istraživanja najmanje jednom susrelo s ponašanjem trenera/ica koja pripadaju ovoj kategoriji.

Grafički prikaz 7. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom doživjeli neki oblik zanemarivanja od strane trenera/ica

U Tablici 9 prikazani su podaci o tome koliko se često sportaši i sportašice susreću s različitim oblicima ponašanja sportskih trenera/ica koja pripadaju kategoriji zanemarivanja.

Tablica 9. Prikaz učestalosti zanemarivanja od strane trenera/ica za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Ignorirali vas na način zbog kojeg ste se osjećali loše.	1,00	1 - 4	56,6 (103)	23,6 (43)	15,9 (29)	3,8 (7)
2. Zanemarivali vaše brige ili strahove.	2,00	1 - 4	48,9 (89)	29,1 (53)	19,8 (36)	2,2 (4)
3. Ignorirali vašu bol ili ozljedu smatrajući da pretjerujete.	1,00	1 - 4	56,0 (102)	21,4 (39)	18,7 (34)	3,8 (7)
4. Ignorirali vršnjačko nasilje u klubu.	1,00	1 - 4	76,9 (140)	13,7 (25)	8,2 (15)	1,1 (2)

Prema dobivenim rezultatima, oko polovice sudionika/ca istraživanja (51,1%) navodi da su treneri/ce zanemarivali njihove brige ili strahove. Nadalje, 43,9% sportaša i sportašica izvijestilo je o tome da su treneri/ce ignorirali njihovu bol ili ozljedu smatrajući njihovu reakciju na bolne podražaje pretjeranom. Približno isti postotak sudionika/ca (43,3%) doživio je da ih trener/ica ignorira na način koji je kod njih pobudio loš osjećaj. Malo manje od četvrtine sportaša/ica (23%) navodi da su njihovi treneri/ce ignorirali vršnjačko nasilje u klubu (Tablica 9). Analizom odgovora u kategorijama *ponekad* i *često* utvrđeno je da se značajan broj sudionika/ca istraživanja povremeno nalazi u situaciji u kojoj treneri/ce ignoriraju brige i strahove sportaša/ica (22%) te umanjuju ozbiljnost ozljede i/ili stupanj boli kojeg sportaši/ce doživljavaju (22,5%). Svaki peti sudionik/ca istraživanja povremeno se osjeća loše zbog toga što ih treneri/ce ignoriraju, a 9,3% sportaša/ica navodi da njihovi treneri/ce ponekad ili često ne obraćaju pažnju na vršnjačko nasilje u njihovom sportskom klubu. Sportaši i sportašice ne razlikuju prema učestalosti kojom su izloženi različitim oblicima zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica (Tablica 10).

Tablica 10. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost zanemarivanja od strane trenera/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su treneri/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Ignorirali vas na način zbog kojeg ste se osjećali loše.		1,00	1 - 4	87,07	60,6 (66)	23,9 (26)	11,9 (13)	3,7 (4)	3496,00
		1,00	1 - 4	98,11	50,7 (37)	23,3 (17)	21,9 (16)	4,1 (3)	
2. Zanemarivali vaše brige ili strahove.		1,00	1 - 4	86,98	53,2 (58)	27,5 (30)	18,3 (20)	0,9 (1)	3485,50
		2,00	1 - 4	98,25	42,5 (31)	31,5 (23)	21,9 (16)	4,1 (3)	
3. Ignorirali vašu bol ili ozljedu smatrajući da pretjerujete.		1,00	1 - 4	91,33	56,0 (61)	22,0 (24)	18,3 (20)	3,7 (4)	3960,50
		1,00	1 - 4	91,75	56,2 (41)	20,5 (15)	19,2 (14)	4,1 (3)	
4. Ignorirali vršnjačko nasilje u klubu.		1,00	1 - 3	92,77	75,2 (82)	15,6 (17)	9,2 (10)	0 (0)	3840,00
		1,00	1 - 4	89,60	79,5 (58)	11,0 (8)	6,8 (5)	2,7 (2)	

Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 8, 45% sportaša i 64,4% sportašica smatra da su mladići i djevojke podjednako često izloženi emocionalnom/psihološkom nasilju i zanemarivanju od strane sportskih trenera/ica. Značajan broj sportaša (42,2%) i nešto manji broj sportašica (21,9%) smatra da su opisanim ponašanjima trenera/ica češće izloženi mladići, a 12,8% sportaša i 13,7% djevojaka smatra da su djevojke češće izložene ponašanjima trenera/ica koja pripadaju kategoriji psihološkog/emocionalnog nasilja i zanemarivanja.

Grafički prikaz 8. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se treneri/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?¹“

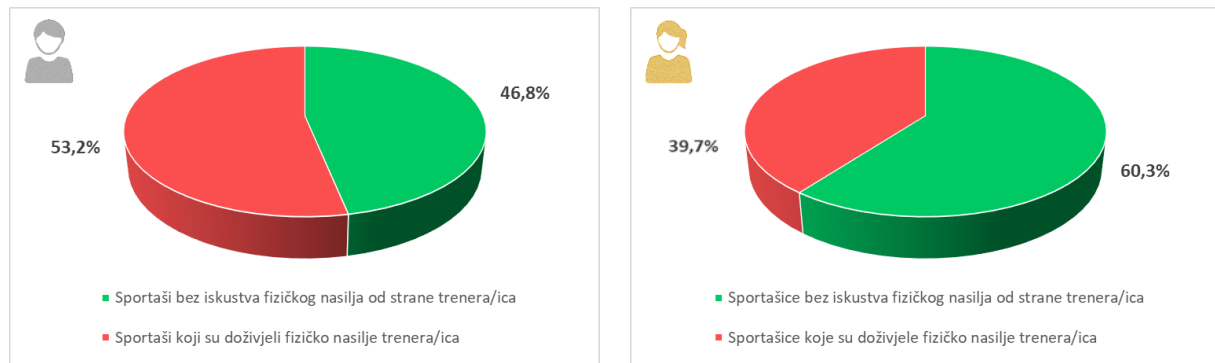

¹ Pitanje se odnosi na tvrdnje koje pripadaju kategorijama psihološkog/emocionalnog nasilja i zanemarivanja

3.4.2. Fizičko nasilje

Više od polovice sportaša (53,2%) i gotovo 40% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju doživjelo je neki oblik fizičkog nasilja od strane sportskih trenera/ica (Grafički prikaz 9). Na ukupnom uzorku, s fizičkim nasiljem trenera/ica susrelo se 47,8% sudionika/ca istraživanja.

Grafički prikaz 9. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva fizičkog nasilja od strane trenera/ica

U Tablici 11. prikazani su odgovori na pitanja o učestalosti doživljaja fizičkog nasilja od strane trenera/ica za cijeli uzorak sudionika/ica istraživanja. Iako se na većini tvrdnji odgovori protežu duž cijelog ponuđenog raspona odgovora (od *nikada* do *često*), dobiveni rezultati pokazuju da je relativno mali broj sportaša/ica koji su sudjelovali u istraživanju doživio da su ih treneri/ce ošamarili (6%) ili teže udarili (4,9%). Veći broj sportaša/ica ima iskustva s, uvjetno rečeno, lakšim oblicima fizičkog nasilja sportskih trenera/ica. U skladu s navedenim, 15,3% sudionika/ca istraživanja izvijestilo je o tome da su ih treneri/ce grubo gurnuli, a 14,3% navodi da su ih lakše udarili. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti odgovorima na posljednja dva pitanja u Tablici 11 koja se odnose na različite oblike fizičkog nasilja koji ne uključuju nužno tjelesni kontakt između žrtve i počinitelja nasilja. Prema dobivenim rezultatima, specifičan oblik fizičkog nasilja koji je karakterističan za sportsko okruženje, a koji se očituje u fizičkom iscrpljivanju sportaša/ica do krajnjih granica, najmanje je jednom doživjelo 31,8% sudionika/ca istraživanja, a 13,7% povremeno je izloženo postupcima trenera/ica koji kod njih izazivaju visoku razinu fizičke boli i/ili iscrpljenosti. Značajan broj sportaša/ica (27,9%) izvijestio je o tome da su treneri/ce od njih zahtijevali da nastave s treningom ili natjecanjem i nakon što su ih upozorili da trpe intenzivnu bol. Ovaj pristup u radu sa sportašima/cama povremeno koristi oko 10% trenera/ica mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju.

Tablica 11. Prikaz učestalosti doživljaja različitih oblika fizičkog nasilja od strane trenera/ica za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce:	Mdn	$R_{min-max}$	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Grubo gurnuli.	1,00	1 - 4	84,6 (154)	11,5 (21)	3,3 (6)	0,5 (1)
2. Ošamarili.	1,00	1 - 3	94,0 (171)	4,4 (8)	1,6 (3)	0 (0)
3. Lakše udarili.	1,00	1 - 4	85,7 (156)	11,0 (20)	2,2 (4)	1,1 (2)
4. Teže udarili.	1,00	1 - 3	95,1 (173)	2,7 (5)	2,2 (4)	0 (0)
5. Fizički iscrpljivali do krajnjih granica (npr. dok niste povraćali od iscrpljenosti).	1,00	1 - 4	68,1 (124)	18,1 (33)	12,1 (22)	1,6 (3)
6. Zahtijevali da nastavite s treningom ili natjecanjem unatoč tome što ste im rekli da osjećate vrlo visoki stupanj boli.	1,00	1 - 4	72,0 (131)	18,1 (33)	9,3 (17)	0,5 (1)

U skladu s očekivanjima, rezultati prikazani u Tablici 12 pokazuju da su sportaši statistički značajno češće izloženi svim oblicima fizičkog nasilja sportskih trenera/ica koji uključuju neposredni kontakt (grubo guranje, šamaranje, zadavanje lakših i težih udaraca). Navedeno naročito dolazi do izražaja u slučaju tvrdnji koje se eksplicitno odnose na fizičko nasilje. Na primjer, ni jednu djevojku koja je sudjelovala u istraživanju treneri/ce nisu teže udarili, dok 8,3% mladića posjeduje takvo iskustvo. Nadalje, samo jedna sportašica (1,4%) navodi da ju je trener/ica ošamario/la. S druge strane, takvom postupanju trenera/ica bilo je izloženo 9,1% sportaša koji su sudjelovali u istraživanju. U odnosu na djevojke, značajno veći broj mladića doživio je da su ih treneri/ce grubo gurnuli (6,8% sportašica i 21,1% sportaša) i/ili lakše udarili (8,2% sportašica i 18,3% sportaša). Za razliku od učestalosti doživljaja fizičkog nasilja koje uključuje tjelesni kontakt, dobiveni rezultati pokazuju da se mladići i djevojke ne razlikuju prema stupnju izloženosti specifičnom obliku fizičkog nasilja u kojem ne dolazi do neposrednog kontakta između počinitelja i žrtve nasilja. Primjena ovih oblika nasilnog ponašanja nerijetko se racionalizira i opravdava višim ciljevima kojima sportaši/ce i treneri/ce teže (David, 2005), stoga su, očekivano, ovakva ponašanja najzastupljeniji oblik fizičkog nasilja od strane trenera/ica. U skladu s navedenim, 35,9% sportaša i 26% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju izvijestilo je o tome da su ih treneri/ce fizički iscrpljivali do krajnjih granica izdržljivosti. Posebno zabrinjava podatak da je 16,6%

mladića takvom ponašanju trenera/ica izloženo ponekad (13,8%) ili često (2,8%). Konačno, 31,2% sportaša i 23,2% sportašica izvijestilo je o tome da su treneri/ce od njih zahtijevali da nastave s treningom ili natjecanjem unatoč tome što su im dali do znanja da trpe visoku razinu boli.

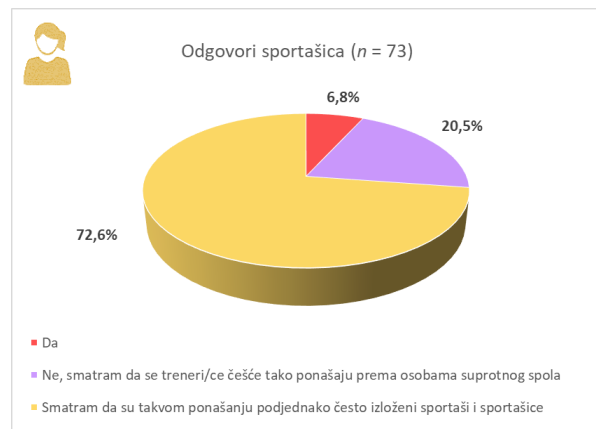
Tablica 12. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljaja fizičkog nasilja od strane trenera/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas treneri/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Grubo gurnuli.		1,00	1 - 4	96,61	78,9 (86)	16,5 (18)	3,7 (4)	0,9 (1)	3421,00*
		1,00	1 - 3	83,86	93,2 (68)	4,1 (3)	2,7 (2)	0 (0)	
2. Ošamarili.		1,00	1 - 3	94,31	90,8 (99)	7,3 (8)	1,8 (2)	0 (0)	3672,00*
		1,00	1 - 3	87,30	98,6 (72)	1,4 (1)	0 (0)	0 (0)	
3. Lakše udarili.		1,00	1 - 4	95,36	81,7 (89)	12,8 (14)	3,7 (4)	1,8 (2)	3557,50*
		1,00	1 - 2	85,73	91,8 (67)	8,2 (6)	0 (0)	0 (0)	
4. Teže udarili.		1,00	1 - 3	94,51	91,7 (100)	4,6 (5)	3,7 (4)	0 (0)	3650,00*
		1,00	1 - 1	87,00	100 (73)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
5. Fizički iscrpljivali do krajnjih granica (npr. dok niste povraćali od iscrpljenosti).		1,00	1 - 4	95,47	64,2 (70)	19,3 (21)	13,8 (15)	2,8 (3)	3545,50
		1,00	1 - 3	85,57	74,0 (54)	16,4 (12)	9,6 (7)	0 (0)	
6. Zahtijevali da nastavite s treningom ili natjecanjem unatoč tome što ste im rekli da osjećate vrlo visoki stupanj boli.		1,00	1 - 4	94,64	68,8 (75)	19,3 (21)	11,0 (12)	0,9 (1)	3636,00
		1,00	1 - 3	86,81	76,7 (56)	16,4 (12)	6,8 (5)	0 (0)	

Legenda: * $p \leq 0,05$

Prema rezultatima prikazanim na Grafičkom prikazu 10, 45% sportaša i 72,6% sportašica smatra da su fizičkom nasilju sportskih trenera/ica podjednako često izloženi mladići i djevojke. Nadalje, utvrđeno je da 43,1% sportaša smatra da su fizičkom nasilju trenera/ica češće izloženi mladići, dok 6,8% sportašica smatra da su opisanim oblicima nasilnog ponašanja trenera/ica češće izložene djevojke.

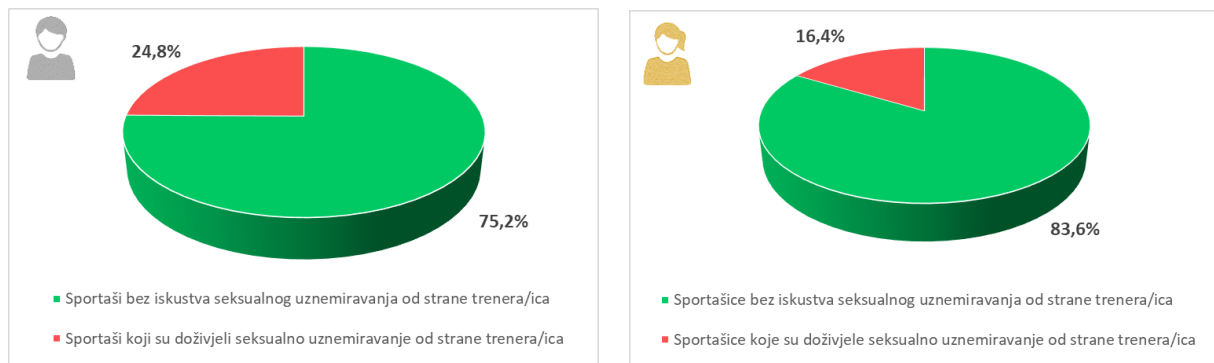
Grafički prikaz 10. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se treneri/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?“

3.4.3. Seksualno uznemiravanje

Analizom odgovora na pitanja koja se odnose na doživljaj seksualnog uznemiravanja (Grafički prikaz 11) utvrđeno je da je 24,8% mladića i 16,4% djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju najmanje jednom doživjelo neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera/ica. Na razini cijelog uzorka, s ovim oblikom nasilja susrelo se 21,4% sudionika/ca istraživanja.

Grafički prikaz 11. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva seksualnog uznemiravanja od strane trenera/ica

Prema podacima prikazanim u Tablici 13, većina mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju nema iskustva sa seksualnim uznemiravanjem od strane sportskih trenera/ica. Izuzev na pitanja koja se odnose na šale seksualnog karaktera te pokazivanje seksualnog foto ili video sadržaja, odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanja u ovoj kategoriji ne protežu se duž cijelog teorijski mogućeg raspona već se kreću u rasponu od *nikada* do *ponekad*.

Od niza ponašanja koja opisuju seksualno uznemiravanje sa i bez fizičkog kontakta, najveći broj sudionika/ca istraživanja (15,3%) doživio je da treneri/ce na njihov račun zbijaju šale seksualnog karaktera (Tablica 13). Nadalje, 9,8% sportaša/ica navelo je da su treneri/ce komentirali njihov izgled i seksualnu privlačnost, 6% sudionika/ca izvijestilo je o tome da su im treneri/ce dobacivali seksualno sugestivne komentare i primjedbe, a oko 5% sportaša/ica treneri/ce su izlagali seksualno eksplicitnim fotografijama ili video sadržajima. Manji broj sudionika/ca istraživanja ima iskustva sa seksualnim uznemiravanjem trenera/ica koji uključuje tjelesni kontakt. U ukupnom uzorku, 4,4% sudionika/ca navodi da je trener/ica od njih tražio/la zagrljaj ili dodir zbog kojeg su osjećali nelagodu, a 3,8% sportaša/ica izvijestilo je o tome da su ih prilikom podučavanja treneri/ce dodirivali na način koji je kod njih izazivao nelagodu.

Tablica 13. Prikaz učestalosti doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane trenera/ica za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da je vaš trener/ica:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Šalilo/la se na vaš račun šalama seksualnog karaktera.	1,00	1 - 4	84,6 (154)	8,8 (16)	6,0 (11)	0,5 (1)
2. Komentirao/la vaš izgled i seksualnu privlačnost.	1,00	1 - 3	90,1 (164)	7,1 (13)	2,7 (5)	0 (0)
3. Dobacivao/la vam seksualno sugestivne komentare i primjedbe.	1,00	1 - 3	94,0 (171)	3,8 (7)	2,2 (4)	0 (0)
4. Prilikom podučavanja dodirivao/la vas na način koji je kod vas izazivao nelagodu.	1,00	1 - 3	96,2 (175)	2,7 (5)	1,1 (2)	0 (0)
5. Od vas tražio/la zagrljaj ili dodir zbog kojeg ste osjećali nelagodu.	1,00	1 - 3	95,6 (174)	2,2 (4)	2,2 (4)	0 (0)
6. Pokazivao/la vam seksualno eksplicitne fotografije ili videa.	1,00	1 - 4	95,1 (173)	3,3 (6)	1,1 (2)	0,5 (1)

Ispitivanjem rodni razlika u učestalosti doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane trenera/ica (Tablica 14) utvrđeno je da su mladići statistički značajno češće izloženi trenerovim seksualno sugestivnim komentarima i primjedbama. S navedenim oblikom seksualnog uznemiravanja susrelo se 9,2% mladića i jedna djevojka (1,4%). Sportaši i sportašice koji su sudjelovali u istraživanju ne razlikuju se prema stupnju izloženosti ostalim oblicima seksualnog uznemiravanja trenera/ica.

Tablica 14. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog seksualnog uznemiravanja od strane trenera/ica

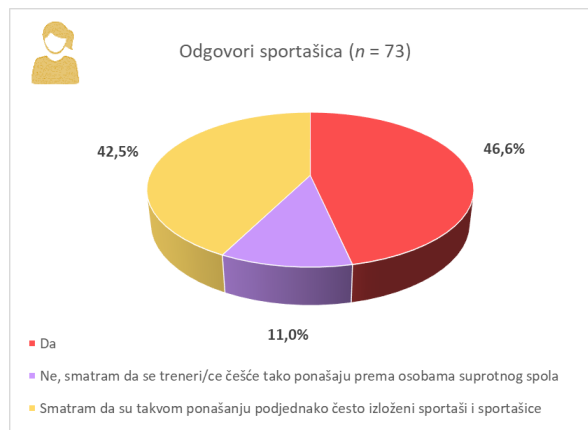
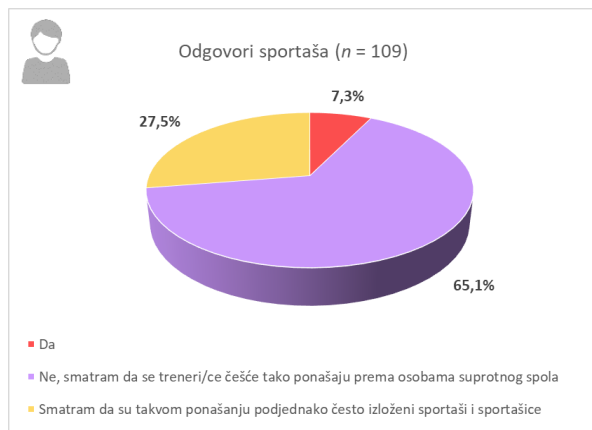
Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da je vaš trener/ica:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Šalilo/la se na vaš račun šalama seksualnog karaktera.		1,00	1 - 4	93,49	82,6 (90)	9,2 (10)	7,3 (8)	0,9 (1)	3762,00
		1,00	1 - 3	88,53	87,7 (64)	8,2 (6)	4,1 (3)	0 (0)	
2. Komentirao/la vaš izgled i seksualnu privlačnost.		1,00	1 - 3	94,20	87,2 (95)	9,2 (10)	3,7 (4)	0 (0)	3684,50
		1,00	1 - 3	87,47	94,5 (69)	4,1 (3)	1,4 (1)	0 (0)	
3. Dobacivao/la vam seksualno sugestivne komentare i primjedbe.		1,00	1 - 3	94,32	90,8 (99)	6,4 (7)	2,8 (3)	0 (0)	3671,50*
		1,00	1 - 3	87,29	98,6 (72)	0 (0)	1,4 (1)	0 (0)	
4. Prilikom podučavanja dodirivao/la vas na način koji je kod vas izazivao nelagodu.		1,00	1 - 3	93,02	94,5 (103)	3,7 (4)	1,8 (2)	0 (0)	3813,00
		1,00	1 - 2	89,23	98,6 (72)	1,4 (1)	0 (0)	0 (0)	
5. Od vas tražio/la zagrljaj ili dodir zbog kojeg ste osjećali nelagodu.		1,00	1 - 3	93,36	93,6 (102)	2,8 (3)	3,7 (4)	0 (0)	3775,50
		1,00	1 - 2	88,72	98,6 (72)	1,4 (1)	0 (0)	0 (0)	
6. Pokazivao/la vam seksualno eksplicitne fotografije ili videa.		1,00	1 - 4	93,69	92,7 (101)	4,6 (5)	1,8 (2)	0,9 (1)	3739,50
		1,00	1 - 2	88,23	98,6 (72)	1,4 (1)	0 (0)	0 (0)	

Legenda: * $p \leq 0,05$

Većina mladića koji su sudjelovali u istraživanju (65,1%) smatra da su seksualnom uznemiravanju trenera/ica češće izložene sportašice, a 27,5% procjenjuje da opisana ponašanja trenera/ica podjednako često doživljavaju sportaši i sportašice (Grafički prikaz 12). S druge strane,

46,6% djevojaka smatra da seksualno uznemiravanje trenera/ica češće doživljavaju djevojke, dok 42,5% sudionica istraživanja navodi da su opisanom ponašanju podjednako često izloženi sportaši i sportašice.

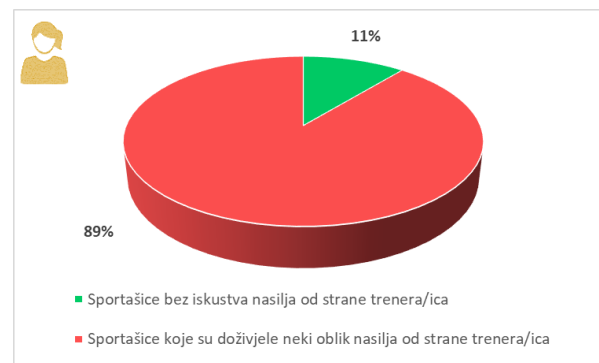
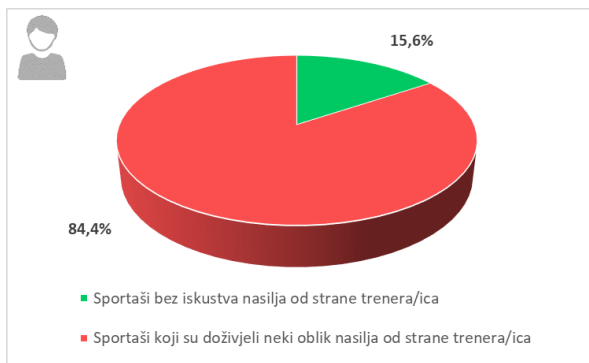
Grafički prikaz 12. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se treneri/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?“

3.4.4. Nasilje trenera/ica i prestanak bavljenja sportom

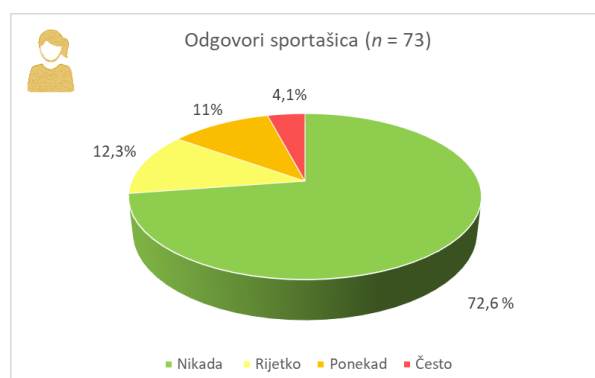
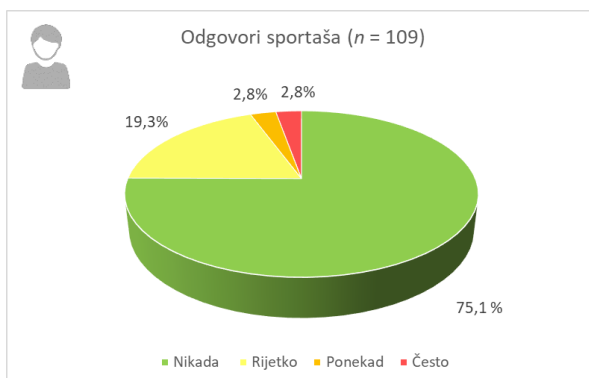
Analizom odgovora na sva pitanja o učestalosti doživljaja različitih oblika nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ica utvrđeno je da je 86,3% sudionika/ca istraživanja najmanje jednom doživjelo neki od ispitanih oblika ponašanja koja pripadaju kategoriji psihološkog/emocionalnog nasilja, zanemarivanja, fizičkog nasilja i/ili seksualnog uznemiravanja. Rezultati analiza provedeni na zasebnim uzorcima mladića i djevojaka (Grafički prikaz 13), pokazuju da se s nekim oblikom nasilnog ponašanja trenera/ica susrelo 84,4% sportaša i 89% sportašica.

Grafički prikaz 13. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su doživjeli neki oblik nasilja ili zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica

Na ukupnom uzorku utvrđeno je da je svaki/a četvrti/a sudionik/ca istraživanja (25,8%) tijekom svoje sportske karijere razmišljao/la o tome da se zbog nasilnog ponašanja trenera/ica prestane baviti sportom.

Grafički prikaz 14. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Jeste li zbog nasilnog ponašanja trenera/ica ikada razmišljali o tome da se prestanete baviti sportom?“

Analiza odgovora u kategorijama *ponekad* i *često* (Grafički prikaz 14) upućuje na to da izloženost nasilnom ponašanju trenera/ica kod djevojka nešto češće pobuđuje misao o prestanku bavljenja sportom. Naime, 5,6% sportaša i 15,1% djevojaka navelo je da, zbog različitih oblika nasilnog ponašanja trenera/ica, ponekad ili često razmišlja o prestanku bavljenja sportom.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.5.1. Psihološko/emocionalno i relacijsko nasilje

3.5.2. Fizičko nasilje

3.5.3. Seksualno uznemiravanje

3.5.4. Nasilje sportaša/ica i prestanak bavljenja sportom

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

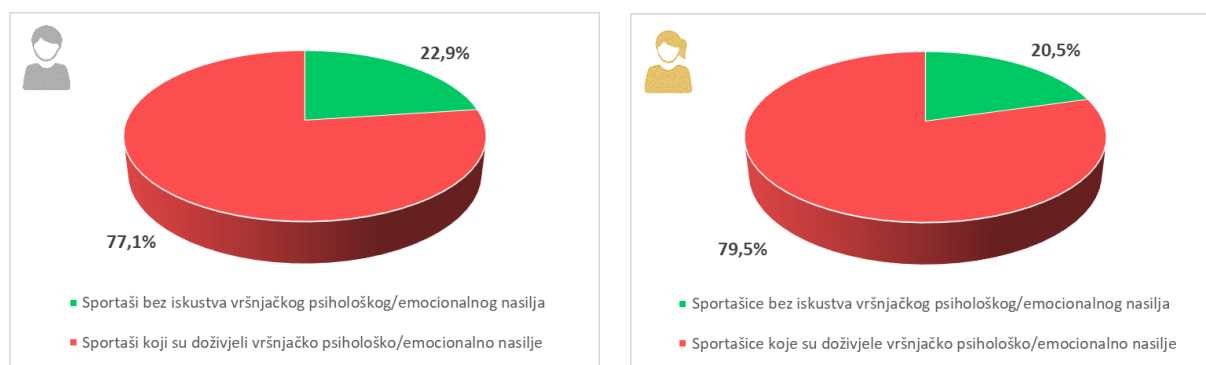
3.5. Nasilna ponašanja sportaša/ica

3.5.1. Psihološko/emocionalno i relacijsko nasilje od strane sportaša/ica

Doživljaj psihološkog/emocionalnog nasilja od strane sportaša/ica

Većina mladića (77,1%) i djevojaka (79,5%) koji su sudjelovali u istraživanju u sportskom je okruženju doživjela neki oblik vršnjačkog nasilja psihološkog/emocionalnog karaktera (Grafički prikaz 15). U ukupnom uzorku, utvrđeno je da se s ovim oblikom nasilja susrelo 78% sportaša/ica koji su sudjelovali u istraživanju. Detaljni prikaz zastupljenosti različitih oblika nasilnih ponašanja iz ove kategorije prikazan je u Tablici 15.

Grafički prikaz 15. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva psihološkog/emocionalnog nasilja od strane drugih sportaša/ica

U okviru kategorije psihološkog/emocionalnog nasilja, najzastupljeniji oblik vršnjačkog nasilja u sportu jest zadirkivanje od strane vršnjaka, što je najmanje jednom doživjelo 68,7% mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju (Tablica 15). Više od polovice sudionika/ca istraživanja izvijestilo je o tome da su sportaši i/ili sportašice ismijavali njihovu sportsku vještinu (55,5%) i sposobnosti (53,3%), ponižavali ih (54,4%) i psovali (50,5%). Polovica sudionika/ca doživjela je uvrede, a 47,8% omalovažavanje od strane njihovih sportskih kolega/ica. Značajnom broju mladića i djevojaka drugi sportaši i/ili sportašice upućivali su negativne komentare vezane uz njihov tjelesni izgled (40,1%) i/ili težinu (34%), a 19,7% sudionika/ca istraživanja doživjelo je prijetnje od strane vršnjaka u sportskom okruženju (Tablica 15). Izuzev odgovora na pitanje o učestalosti doživljaja prijetnji koji se protežu u rasponu od *nikada* do *ponekad*, odgovori sudionika/ca o učestalosti doživljaja svih ostalih oblika psihološkog/emocionalnog nasilja protežu se duž cijelog teorijski mogućeg raspona odgovora (od

nikada do često). O relativno visokoj zastupljenosti psihološkog/emocionalnog oblika vršnjačkog nasilja u sportu govori i podatak da je značajan broj sportaša/ica ponekad ili često izložen zadirkivanju (31,3%), psovka (22,5%), vrijeđanju (19,2%), ponižavanju (17,6%) i omalovažavanju (17%) od strane sportskih kolega/ica. U ukupnom uzorku, 18,7% mladića i djevojaka ponekad ili često doživljava da drugi ismijavaju njihovu sportsku vještinu i/ili sposobnosti (15,9%). Negativnim komentarima koji se odnose na njihov tjelesni izgled i težinu ponekad ili često izloženo je 12,6%, odnosno 10,9% sudionika/ca istraživanja, a 4,9% povremeno se susreće s prijetnjama od strane vršnjaka.

Tablica 15. Prikaz učestalosti doživljaja psihološkog/emocionalnog nasilja od strane vršnjaka za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Zadirivali.	2,00	1 - 4	31,3 (57)	37,4 (68)	27,5 (50)	3,8 (7)
2. Ponižavali.	2,00	1 - 4	45,6 (83)	36,8 (67)	16,5 (30)	1,1 (2)
3. Vrijeđali.	1,50	1 - 4	50,0 (91)	30,8 (56)	17,6 (32)	1,6 (3)
4. Omalovažavali.	1,00	1 - 4	52,2 (95)	30,8 (56)	15,9 (29)	1,1 (2)
5. Prijetili vam.	1,00	1 - 3	80,2 (146)	14,8 (27)	4,9 (9)	0 (0)
6. Psovali vas.	2,00	1 - 4	49,5 (90)	28,0 (51)	17,6 (32)	4,9 (9)
7. Ismijavali vašu sportsku vještinu.	2,00	1 - 4	44,5 (81)	36,8 (67)	15,4 (28)	3,3 (6)
8. Ismijavali vaše sposobnosti.	2,00	1 - 4	46,7 (85)	37,4 (68)	12,6 (23)	3,3 (6)
9. Upućivali negativne komentare vezane uz vaš tjelesni izgled.	1,00	1 - 4	59,9 (109)	27,5 (50)	11,0 (20)	1,6 (3)
10. Upućivali negativne komentare vezane uz vašu težinu.	1,00	1 - 4	65,9 (120)	23,1 (42)	7,1 (13)	3,8 (7)

U Tablici 16 prikazani su rezultati analize rodnih razlika u doživljaju različitih oblika psihološkog/emocionalnog nasilja od strane vršnjaka u sportu.

Tablica 16. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog psihološkog/emocionalnog nasilja od strane drugih sportaša/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	%				Mann-Whitney U-test
					Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	
1. Zadirivali.		2,00	1 - 4	91,78	29,4 (32)	41,3 (45)	24,8 (27)	4,6 (5)	3948,00
		2,00	1 - 4	91,08	34,2 (25)	31,5 (23)	31,5 (23)	2,7 (2)	
2. Ponižavali.		2,00	1 - 4	92,07	43,1 (47)	42,2 (46)	12,8 (14)	1,8 (2)	3916,00
		2,00	1 - 3	90,64	49,3 (36)	28,8 (21)	21,9 (16)	0 (0)	
3. Vrijeđali.		2,00	1 - 4	97,82	43,1 (47)	34,9 (38)	20,2 (22)	1,8 (2)	3290,00*
		1,00	1 - 4	82,07	60,3 (44)	24,7 (18)	13,7 (10)	1,4 (1)	
4. Omalovažavali.		1,00	1 - 4	91,87	51,4 (56)	32,1 (35)	15,6 (17)	0,9 (1)	3938,00
		1,00	1 - 4	90,95	53,4 (39)	28,8 (21)	16,4 (12)	1,4 (1)	
5. Prijetili vam.		1,00	1 - 3	100,84	69,7 (76)	23,9 (26)	6,4 (7)	0 (0)	2960,00***
		1,00	1 - 3	77,55	95,9 (70)	1,4 (1)	2,7 (2)	0 (0)	
6. Psovali vas.		2,00	1 - 4	100,16	39,4 (43)	35,8 (39)	16,5 (18)	8,3 (9)	3034,50**
		1,00	1 - 3	78,57	64,4 (47)	16,4 (12)	19,2 (14)	0 (0)	

Legenda: * $p \leq 0,05$

(nastavak tablice na idućoj stranici)

Tablica 16. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog psihološkog/emocionalnog nasilja od strane drugih sportaša/ica (*nastavak*)

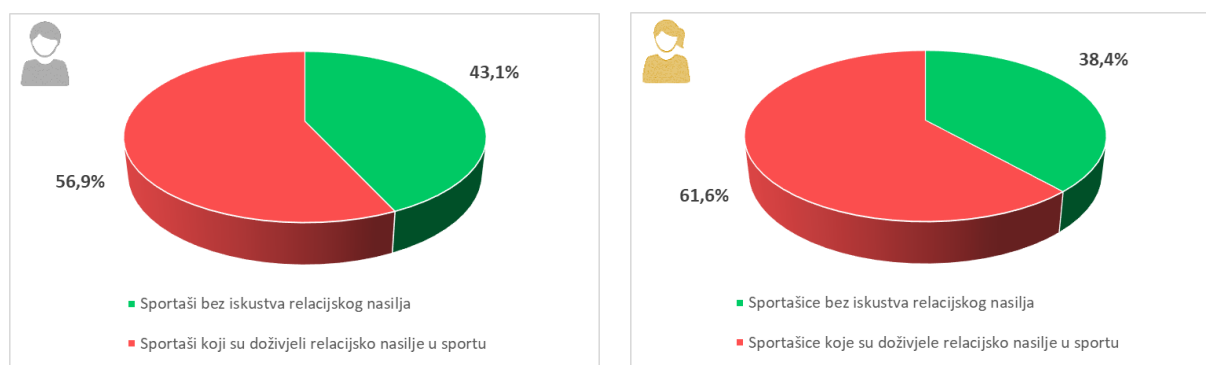
Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
7. Ismijavali vašu sportsku vještinu.		2,00	1 - 4	92,36	42,2 (46)	40,4 (44)	15,6 (17)	1,8 (2)	3884,50
		2,00	1 - 4	90,21	47,9 (35)	31,5 (23)	15,1 (11)	5,5 (4)	
8. Ismijavali vaše sposobnosti.		2,00	1 - 4	90,65	46,8 (51)	38,5 (42)	12,8 (14)	1,8 (2)	3886,00
		2,00	1 - 4	92,77	46,6 (34)	35,6 (26)	12,3 (9)	5,5 (4)	
9. Upućivali negativne komentare vezane uz vaš tjelesni izgled.		1,00	1 - 4	94,72	56,0 (61)	31,2 (34)	11,0 (12)	1,8 (2)	3628,00
		1,00	1 - 4	86,70	65,8 (48)	21,9 (16)	11,0 (8)	1,4 (1)	
10. Upućivali negativne komentare vezane uz vašu težinu.		1,00	1 - 4	91,83	66,1 (72)	22,0 (24)	6,4 (7)	5,5 (6)	3943,00
		1,00	1 - 4	91,01	65,8 (48)	24,7 (18)	8,2 (6)	1,4 (1)	

U odnosu na sportašice, sportaši su statistički značajno češće izloženi vrijeđanju, prijetnjama i psovka od strane suigrača ili članova/ica sportskog tima (Tablica 16). Mladići i djevojke se u najvećoj mjeri razlikuju prema stupnju izloženosti psovka od strane drugih sportaša/ica. Prema rezultatima prikazanim u Tablici 16, psovanje od strane vršnjaka najmanje je jednom doživjelo 60,6% mladića i 35,6% djevojaka koje su sudjelovale u istraživanju. U uzorku mladića 8,3% sudionika navodi da su često izloženi psovka u sportskom okruženju. Nasuprot tomu, ni jedna djevojka nije navela da joj sportaši/ce često upućuju psovke. Vrijeđanje od strane sportaša/ica doživjelo je 56,9% mladića i 39,8% djevojaka koje su sudjelovale u istraživanju, pri čemu 22% sportaša i 15,1% djevojaka navodi da su uvredama vršnjaka izloženi ponekad ili često. Konačno, mladići i djevojke razlikuju se i prema učestalosti doživljaja prijetnji od strane vršnjaka što je najmanje jednom doživjelo 30,3% sportaša i 4,1% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju.

Doživljaj relacijskog nasilja u sportskom okruženju

Na ukupnom uzorku sudionika/ca istraživanja utvrđeno je da se 58,8% sportaša i sportašica susrelo s relacijskim nasiljem u sportu. Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 16, ovaj oblika nasilja najmanje je jednom doživjelo 56,9% sportaša i 61,6% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju.

Grafički prikaz 16. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva relacijskog nasilja u sportskom okruženju

Odgovori na pitanja o zastupljenosti različitih oblika relacijskog nasilja u sportu (Tablica 17) pokazuju da je polovica sudionika/ca istraživanja (50,6%) doživjela da su drugi sportaši i sportašice o njima pričali laži. Nešto manji broj sudionika/ca (46,7%) u sportskom se okruženju susreo s ogovaranjem i/ili tračevima od strane vršnjaka, a 39,6% sportaša i sportašica doživjelo je da im kolege/ice nanose štetu na način da ih ignoriraju i/ili isključuju iz socijalnih aktivnosti.

Tablica 17. Prikaz učestalosti doživljaja relacijskog nasilja od strane vršnjaka za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			%(n)			
1. Ignorirali vas ili isključivali iz društvenih aktivnosti.	1,00	1 - 4	60,4 (110)	25,3 (46)	12,1 (22)	2,2 (4)
2. O vama pričali laži.	2,00	1 - 4	49,5 (90)	31,9 (58)	15,4 (28)	3,3 (6)
3. Ogovarali vas ili o vama širili glasine (tračeve).	1,00	1 - 4	53,3 (97)	28,6 (52)	15,4 (28)	2,7 (5)

U rezultatima prikazanim u Tablici 18 očituje se trend koji upućuje na to da su sportašice nešto češće izložene relacijskom nasilju, međutim opažene razlike nisu statistički značajne što je moguće pripisati relativno malom broju sudionika/ca istraživanja. Prema dobivenim rezultatima, 49,5% sportaša i 52,1% sportašica izvijestilo je o tome da su njihovi suigrači/ce ili članovi/ce sportskog tima o njima pričali laži, pri čemu je 14,6% mladića i 24,7% djevojaka opisanom ponašanju izloženo ponekad ili često. Nadalje, 44% mladića i 50,6% djevojaka navodi da su ih drugi sportaši/ce ogovarali i/ili o njima širili glasine s čime se ponekad ili često susreće 13,7% sportaša i svaka četvrta sportašica. Konačno, ignoriranje ili isključivanje iz društvenih aktivnosti od strane suigrača/ica ili članova sportskog tima doživjelo je 36,7% sportaša i 43,8% sportašica, pri čemu je navedenom ponašanju povremeno ili često (bilo) izloženo 9,2% mladića i 21,9% djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju.

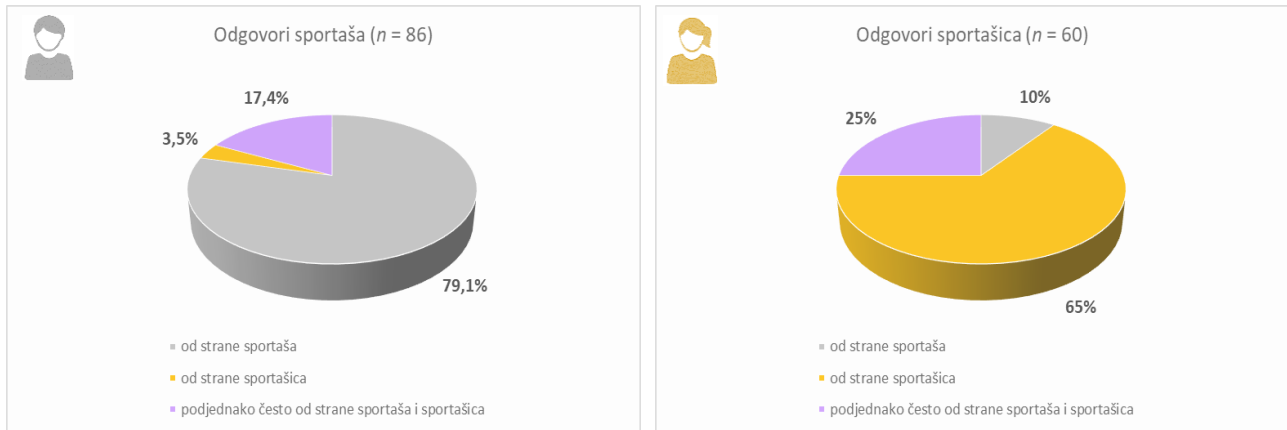
Tablica 18. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljaja relacijskog nasilja u sportu

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su drugi sportaši/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Ignorirali vas ili isključivali iz društvenih aktivnosti.		1,00	1 - 4	87,36	63,3 (69)	27,5 (30)	8,3 (9)	0,9 (1)	3527,50
		1,00	1 - 4	97,68	56,2 (41)	21,9 (16)	17,8 (13)	4,1 (3)	
2. O vama pričali laži.		1,00	1 - 4	88,78	50,5 (55)	34,9 (38)	12,8 (14)	1,8 (2)	3682,50
		2,00	1 - 4	95,55	47,9 (35)	27,4 (20)	19,2 (14)	5,5 (4)	
3. Ogovarali vas ili o vama širili glasine (tračeve).		1,00	1 - 4	87,61	56,0 (61)	30,3 (33)	11,9 (13)	1,8 (2)	3555,00
		2,00	1 - 4	97,30	49,3 (36)	26,0 (19)	20,5 (15)	4,1 (3)	

U skladu s očekivanjem, na uzorku sudionika/ca koji su doživjeli psihološko/emocionalno i/ili relacijsko nasilje vršnjačkog tipa u sportskom okruženju (Grafički prikaz 17) utvrđeno je da navedene oblike nasilja mladići najčešće doživljavaju od strane sportaša (79,1%), a djevojke od strane sportašica (65%). Nadalje, utvrđeno je da 17,4% mladića i 25% djevojaka opisana ponašanja podjednako često

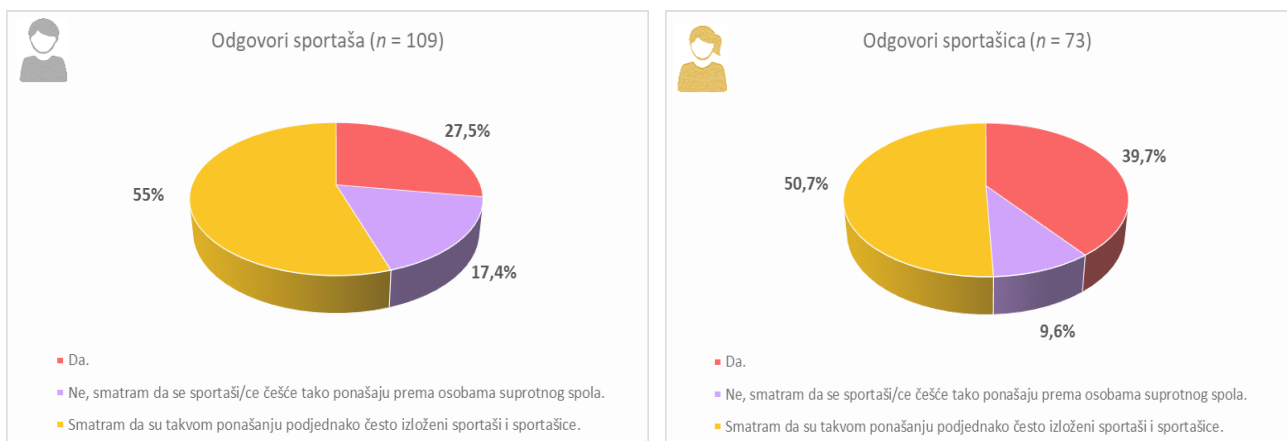
doživljava od strane sportaša i sportašica, a najmanji broj mladića (3,5%) i djevojaka (10%) navodi da psihološko/emocionalno i/ili relacijsko nasilje češće doživljava od vršnjaka suprotnog spola.

Grafički prikaz 17. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Od koga ste češće doživljavali ponašanja koja pripadaju kategoriji psihološkog/emocionalnog i relacijskog nasilja od strane vršnjaka?“

Oko polovice sportaša (55%) i sportašica (50,7%) koji su sudjelovali u istraživanju smatra da su vršnjačkom psihološkom/emocionalnom i relacijskom nasilju u sportu podjednako izloženi mladići i djevojke (Grafički prikaz 18). U uzorku sportaša, 27,5% sudionika navodi da su ovom tipu vršnjačkog nasilja češće izloženi mladići, dok u uzorku sportašica 39,7% sudionica procjenjuje da djevojke češće doživljavaju psihološko/emocionalno i relacijsko nasilje od strane drugih sportaša/ica.

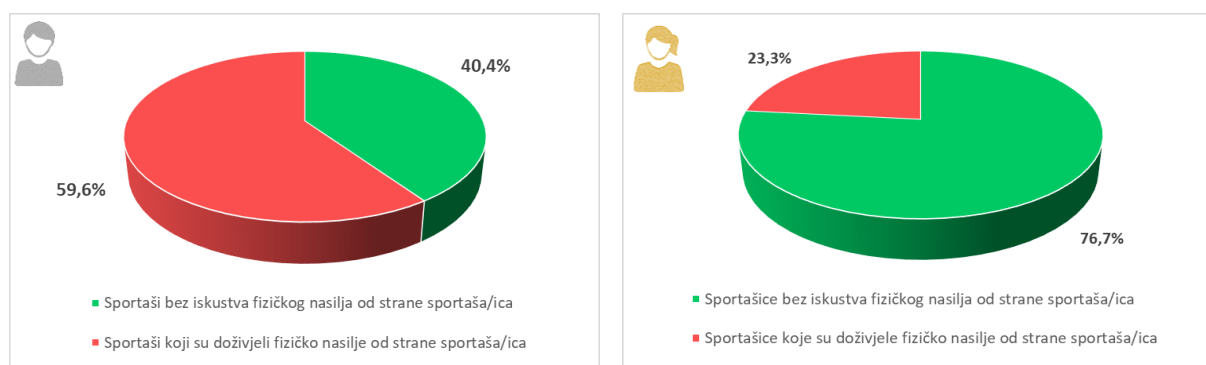
Grafički prikaz 18. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se sportaši/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?“

3.5.2. Fizičko nasilje

Analizom odgovora na pitanja o doživljaju fizičkog nasilja od strane drugih sportaša/ica (Grafički prikaz 19) utvrđeno je da 59,6% mladića i 23,3% djevojaka ima iskustva s ovim oblikom vršnjačkog nasilja u sportu. Na ukupnom uzorku utvrđeno je da se 45,1% sudionika/ca istraživanja susrelo s fizičkim nasiljem vršnjaka u sportskom okruženju.

Grafički prikaz 19. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom doživjeli fizičko nasilje od strane drugih sportaša/ica

Dobiveni rezultati pokazuju da su grubo guranje i lakši udarci najučestaliji oblik fizičkog nasilja od strane vršnjaka u sportu, što je najmanje jednom doživjelo 36,3%, odnosno 33,5% sudionika/ca istraživanja (Tablica 19). Manji broj sportaša/ica navodi da su ih članovi ekipe ili sportskog tima teže udarili (12,6%) ili ošamarili (10,9%).

Tablica 19. Prikaz učestalosti doživljaja fizičkog nasilja od strane vršnjaka za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Grubo gurnuli.	1,00	1 - 4	63,7 (116)	20,9 (38)	13,2 (24)	2,2 (4)
2. Ošamarili.	1,00	1 - 4	89,0 (162)	7,1 (13)	3,3 (6)	0,5 (1)
3. Lakše udarili.	1,00	1 - 4	66,5 (121)	20,9 (38)	10,4 (19)	2,2 (4)
4. Teže udarili.	1,00	1 - 4	87,4 (159)	7,7 (14)	3,8 (7)	1,1 (2)

U odnosu na djevojke, mladići imaju više iskustva s fizičkim nasiljem vršnjaka u sportskom okruženju (Tablica 20). U prilog navedenom govori i podatak da se odgovori sportaša na sve tvrdnje protežu duž cijelog teorijski mogućeg raspona odgovora (od *nikada* do *često*). S druge strane, ni jedna djevojka koja je sudjelovala u istraživanju nije navela da je nekom od ponašanja iz ove kategorije često izložena.

Tablica 20. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost doživljenog fizičkog nasilja od strane drugih sportaša/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su vas drugi sportaši/ce:	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Grubo gurnuli.		1,00	1 - 4	101,87	53,2 (58)	24,8 (27)	18,3 (20)	3,7 (4)	2848,50***
		1,00	1 - 3	76,02	79,5 (58)	15,1 (11)	5,5 (4)	0 (0)	
2. Ošamarili.		1,00	1 - 4	95,70	84,4 (92)	10,1 (11)	4,6 (5)	0,9 (1)	3520,50*
		1,00	1 - 3	85,23	95,9 (70)	2,7 (2)	1,4 (1)	0 (0)	
3. Lakše udarili.		1,00	1 - 4	103,38	54,1 (59)	26,6 (29)	15,6 (17)	3,7 (4)	2683,50***
		1,00	1 - 3	73,76	84,9 (62)	12,3 (9)	2,7 (2)	0 (0)	
4. Teže udarili.		1,00	1 - 4	97,52	80,7 (88)	11,9 (13)	5,5 (6)	1,8 (2)	3322,50***
		1,00	1 - 3	82,51	97,3 (71)	1,4 (1)	1,4 (1)	0 (0)	

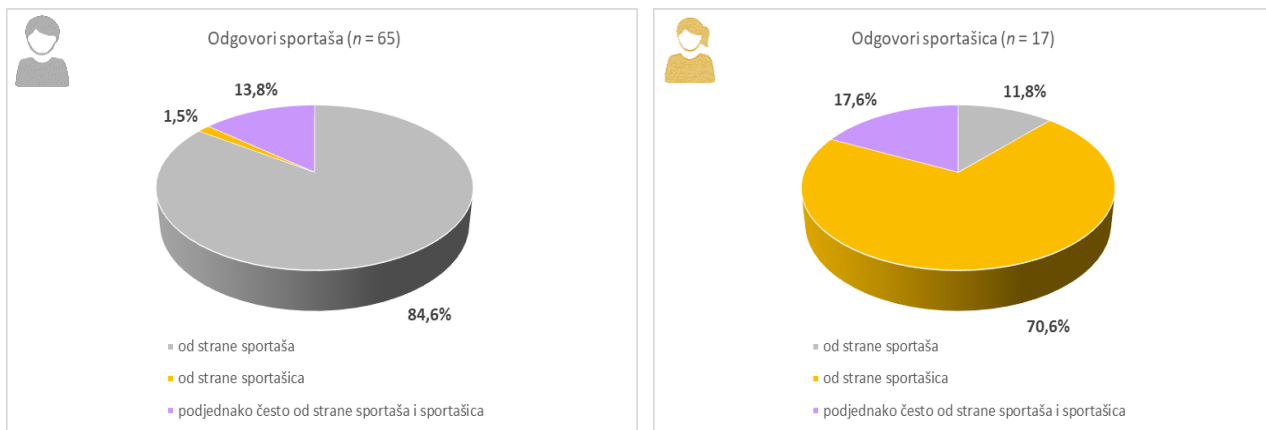
Legenda: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

Najveći broj sportaša doživio je grubo guranje (46,8%) i lakše udarce (45,9%) od strane sportskih kolega/ica. Pri tom, 22% sportaša grubo guranje u sportu doživljava ponekad ili često, a 19,3% sudionika istom učestalošću je izloženo lakšim udarcima vršnjaka. Navedeni, uvjetno rečeno, lakši oblici fizičkog nasilja najzastupljeniji su i u uzorku djevojkina. Međutim, u odnosu na sportaše, značajno manji broj sportašica doživio je grubo guranje (20,6%) ili lakše udarce (15%) od strane drugih

sportaša/ica. Teže udarce u sportskom okruženju doživjelo je 19,2% sportaša i 2,8% sportašica, a 7,3% mladića ovaj oblik vršnjačkog nasilja u sportu doživljava ponekad ili često. Konačno, 15,6% sportaša i 4,1% sportašica izvijestilo je o tome da su ih drugi sportaši/ce ošamarili. Na uzorku mladića utvrđeno je da je ponekad ili često takvom ponašanju sportaša/ica izloženo 7,3% sudionika istraživanja. Na uzorku djevojaka, samo dvije sportašice (2,8%) navode da su rijetko ili ponekad izložene ovom obliku vršnjačkog nasilja.

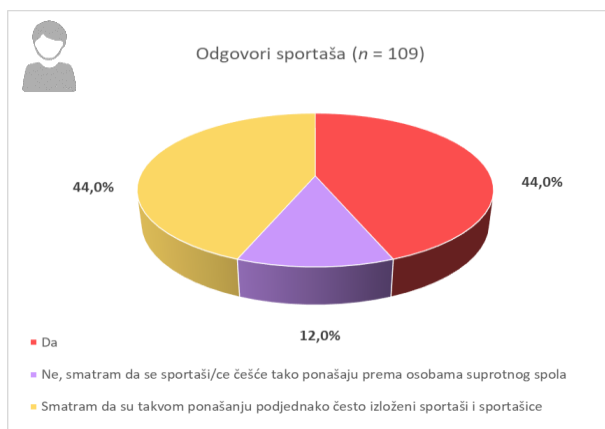
Na uzorku sudionika/ca koji su bili žrtve fizičkog nasilja vršnjaka u sportu (Grafički prikaz 20) utvrđeno je da je većina mladića (84,6%) i djevojaka (70,6%) ovaj oblik nasilja doživjela od pripadnika istog spola. Manji broj sudionika (13,8%) i sudionica (17,6%) navodi da fizičko nasilje podjednako često doživljavaju od sportaša i sportašica, a najmanji broj, odnosno jedan mladić (1,5%) i 11,8% djevojaka izvijestio je o tome da fizičko nasilje češće doživljava od osoba suprotnog spola. Iako je ovom analizom zahvaćen mali broj sudionika/ca, što naročito dolazi do izražaja na uzorku djevojaka, rezultati istraživanja upućuju na to da su počinitelji i žrtve fizičkog nasilja vršnjačkog tipa u sportu najčešće istoga spola.

Grafički prikaz 20. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Od koga ste češće doživljavali ponašanja koja pripadaju kategoriji fizičkog nasilja od strane vršnjaka?“

Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 21, 44% sportaša i 69,9% sportašica smatra da su mladići i djevojke podjednako često izloženi fizičkom nasilju vršnjaka u sportu. Nadalje, 44% sportaša i 17,8% sportašica procjenjuje da se ovom obliku nasilja češće izloženi mladići, a 12% sportaša i sportašica navodi da su fizičkom nasilju vršnjaka u sportskom okruženju češće izložene djevojke.

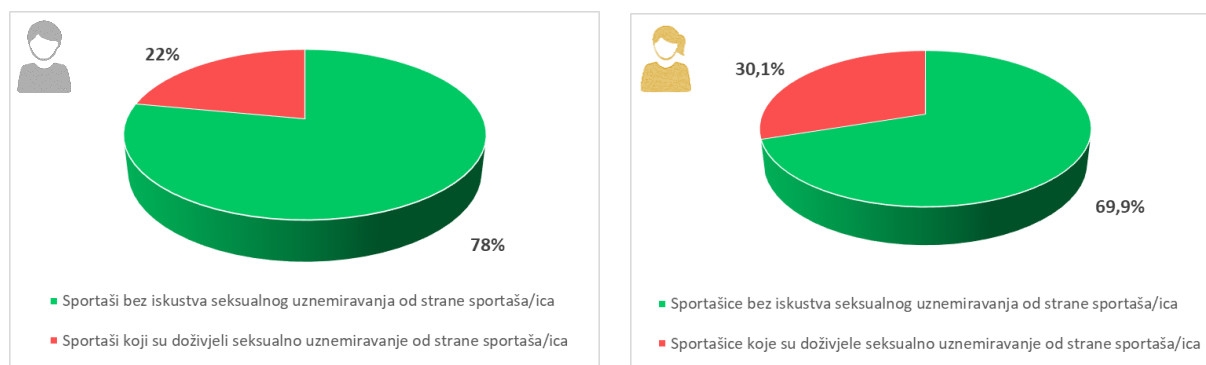
Grafički prikaz 21. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se sportaši/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?“

3.5.3. Seksualno uznemiravanje

Na ukupnom uzorku utvrđeno je da je neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane vršnjaka u sportskom okruženju doživjelo 25,3% sudionika/ca istraživanja. Daljnjim analizama koje su provedene na uzorcima sportaša i sportašica utvrđeno je da takvo iskustvo posjeduje 22% mladića i 30,1% djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju (Grafički prikaz 22).

Grafički prikaz 22. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su najmanje jednom bili žrtva seksualnog uznemiravanja od strane drugih sportaša/ica

Seksualno uznemiravanje od strane vršnjaka rjeđe je od ostalih oblika vršnjačkog nasilja u sportu (Tablica 21). Na svim tvrdnjama, izuzev tvrdnje koja se odnosi na šale seksualnog karaktera kojima je jedan sportaš često izložen, odgovori sudionika/ca ne protežu se duž cijelog teorijskog raspona odgovora, već se kreću od *nikada* do *ponekad*. Najveći broj sudionika/ca istraživanja (18,6%) doživio je da sportaši i sportašice komentiraju njihov izgled i seksualnu privlačnost, pri čemu se 9,3% sudionika/ca ponekad susreće s navedenim komentarima. Nadalje, 17,5% sportaša/ica navodi kako su sportaši i/ili sportašice o njima zbijali šale seksualnog karaktera. S ovim tipom seksualnog uznemiravanja povremeno ili često se susreće 5,4% sudionika/ca. Dobacivanje seksualno sugestivnih komentara ili primjedbi od strane drugih sportaša/ica rijetko ili ponekad doživljava 8,2% sportaša/ica. Manji broj sudionika/ca navodi da su ih njihovi kolege/ice izlagali seksualno eksplicitnim foto ili video sadržajima (4,9%) ili da su od njih tražili zagrljaj ili dodir koji je kod njih izazvao nelagodu (3,8%).

Tablica 21. Prikaz učestalosti doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane vršnjaka za cijeli uzorak sudionika/ca istraživanja ($n = 182$)

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su drugi sportaši/ce:	Mdn	R _{min-max}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često
			% (n)			
1. Šalili se na vaš račun šalama seksualnog karaktera.	1,00	1 - 4	82,4 (150)	12,1 (22)	4,9 (9)	0,5 (1)
2. Komentirali vaš izgled i seksualnu privlačnost.	1,00	1 - 3	81,3 (148)	9,3 (17)	9,3 (17)	0 (0)
3. Dobacivali vam seksualno sugestivne komentare i primjedbe.	1,00	1 - 3	91,8 (167)	5,5 (10)	2,7 (5)	0 (0)
4. Od vas tražili zagrljaj ili dodir zbog kojeg ste osjećali nelagodu.	1,00	1 - 3	96,2 (175)	2,7 (5)	1,1 (2)	0 (0)
5. Pokazivali vam seksualno eksplicitne slike ili videa.	1,00	1 - 3	95,1 (173)	2,7 (5)	2,2 (4)	0 (0)

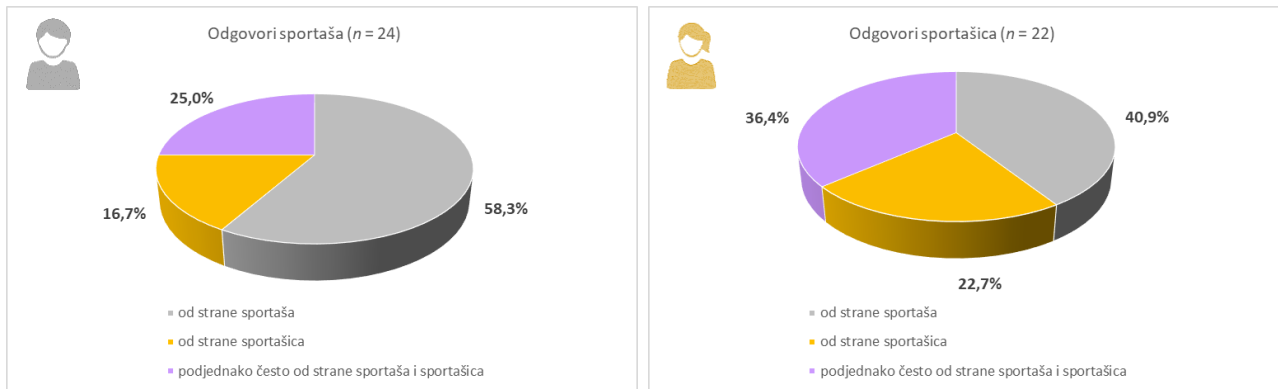
Analizom rodni razlika utvrđeno je da se sportaši i sportašice ne razlikuju statistički značajno s obzirom na učestalost seksualnog uznemiravanja kojeg doživljavaju od strane svojih kolega/ica u sportskom okruženju. Međutim, rezultati prikazani u Tablici 22 upućuju na trend prema kojem sportašima vršnjaci nešto češće upućuju šale seksualnog karaktera što je najmanje jednom doživjelo 20,1% sportaša i 13,7% sportašica. Komentiranje izgleda i seksualne privlačnosti najzastupljeniji je oblik seksualnog uznemiravanja vršnjačkog tipa utvrđen na uzorku sportašica. Komentare ovog tipa najmanje je jednom doživjela svaka četvrta sportašica, a 12,3% sudionica istraživanja navodi da im sportaši/ce povremeno upućuju takve komentare. Na uzorku mladića utvrđeno je da je komentare vezane uz njihov izgled i seksualnu privlačnost od svojih sportskih kolega/ica čulo 14,6% sportaša koji su sudjelovali u istraživanju, pri čemu se 7,3% sudionika povremeno susreće s komentarima tog tipa. Nadalje, 10,1% sudionika i 5,5% sudionica navodi da su im sportaši/ice dobacivali seksualno sugestivne komentare i primjedbe. Nešto manji broj sportaša (4,6%) i sportašica (2,7%) izvijestio je o tome da su njihovi sportski kolege i/ili kolegice od njih tražili zagrljaj ili dodir zbog čega su osjećali nelagodu. Konačno, 7,4% sportaša izvijestilo je o tome da su im drugi sportaši/ce pokazivali seksualno eksplicitne fotografije ili videa, a takvo iskustvo posjeduje i jedna sportašica koja je sudjelovala u istraživanju.

Tablica 22. Analiza razlika između sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) s obzirom na učestalost seksualnog uznemiravanja od strane drugih sportaša/ica

Jeste li u svojoj sportskoj karijeri ikada doživjeli da su drugi sportaši/ce...	Uzorak	Mdn	$R_{min-max}$	M_{rang}	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Mann-Whitney U-test
					% (n)				
1. Šalili se na vaš račun šalama seksualnog karaktera.		1,00	1 - 4	94,04	79,8 (87)	12,8 (14)	6,4 (7)	0,9 (1)	3701,50
		1,00	1 - 3	87,71	86,3 (63)	11,0 (8)	2,7 (2)	0 (0)	
2. Komentirali vaš izgled i seksualnu privlačnost.		1,00	1 - 3	87,86	85,3 (93)	7,3 (8)	7,3 (8)	0 (0)	3581,50
		1,00	1 - 3	96,94	75,3 (55)	12,3 (9)	12,3 (9)	0 (0)	
3. Dobacivali vam seksualno sugestivne komentare i primjedbe.		1,00	1 - 3	93,21	89,9 (98)	6,4 (7)	3,7 (4)	0 (0)	3792,50
		1,00	1 - 3	88,95	94,5 (69)	4,1 (3)	1,4 (1)	0 (0)	
4. Od vas tražili zagrljaj ili dodir zbog kojeg ste osjećali nelagodu.		1,00	1 - 3	92,19	95,4 (104)	2,8 (3)	1,8 (2)	0 (0)	3903,00
		1,00	1 - 2	90,47	97,3 (71)	2,7 (2)	0 (0)	0 (0)	
5. Pokazivali vam seksualno eksplicitne slike ili videa.		1,00	1 - 3	93,70	92,7 (101)	3,7 (4)	3,7 (4)	0 (0)	3739,00
		1,00	1 - 2	88,22	98,6 (72)	1,4 (1)	0 (0)	0 (0)	

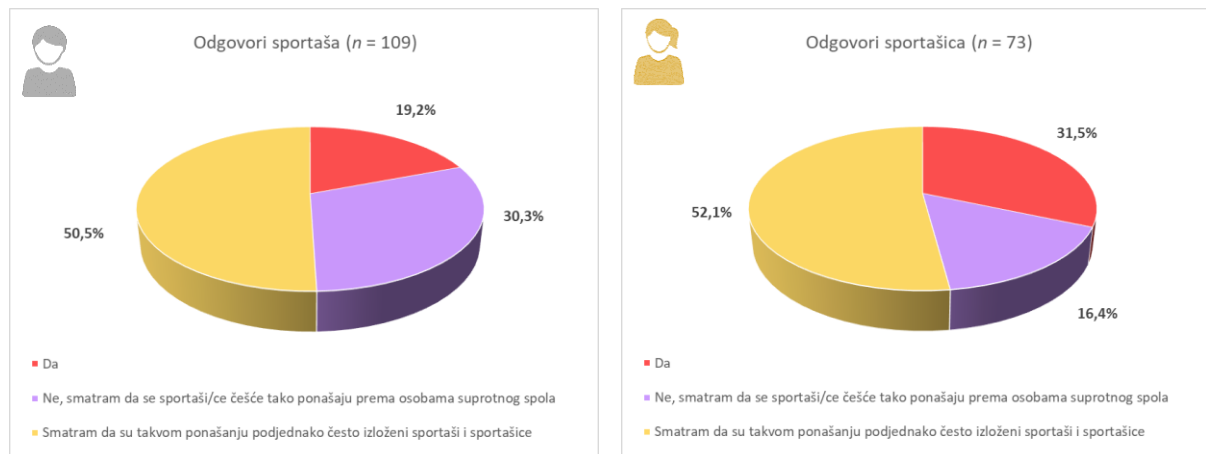
Mladići i djevojke koji su doživjeli ovaj oblik vršnjačkog nasilja u sportskom okruženju odgovorili su i na pitanje o spolu počinitelja nasilja. Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 23, 58,3% sportaša i 40,9% sportašica navelo je da ponašanja koja pripadaju kategoriji seksualnog uznemiravanja češće doživljavaju od strane muških kolega. Nadalje, 25% sportaša i 36,4% sportašica navodi da ovaj oblik nasilja podjednako često doživljava od sportaša i od sportašica. Najmanji broj sportaša (16,7%) i sportašica (22,7%) navodi da se na opisani način prema njima češće ponašaju djevojke.

Grafički prikaz 23. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Od koga ste češće doživljavali ponašanja koja pripadaju kategoriji seksualnog uznemiravanja od strane vršnjaka?“

Oko polovice sportaša (50,5%) i sportašica (52,1%) koji su sudjelovali u istraživanju procjenjuje da su seksualnom uznemiravanju od strane vršnjaka u sportskom okruženju podjednako često izloženi mladići i djevojke. Malo manje od trećine sudionika/ca (30,3% sportaša i 31,5% djevojaka) smatra da su ovom obliku nasilja češće izložene djevojke, a 19,2% sudionika i 16,4% sudionica istraživanja navodi da su seksualnom uznemiravanju od strane drugih sportaša i/ili sportašica češće izloženi mladići (Grafički prikaz 24).

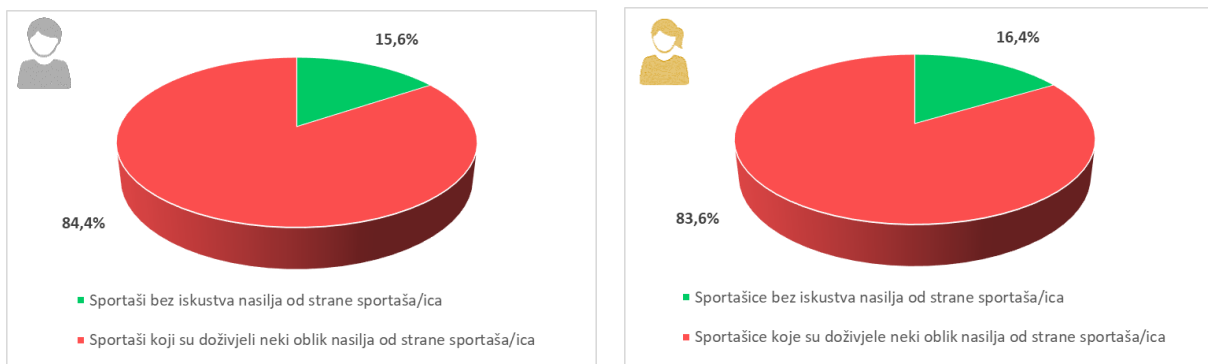
Grafički prikaz 24. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Smatrate li da se sportaši/ce na ovakav način češće ponašaju prema osobama vašeg spola?“

3.5.4. Nasilje sportaša/ica i prestanak bavljenja sportom

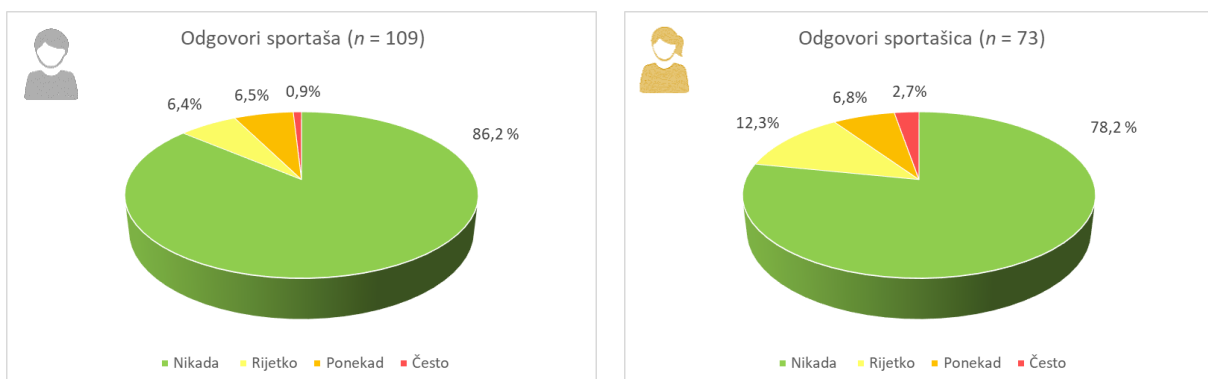
Analizom odgovora na sva pitanja o učestalosti doživljaja različitih oblika vršnjačkog nasilja u sportu, utvrđeno je da je 84,1% sportaša/ica najmanje jednom od drugih sportaša i/ili sportašica doživjelo neki oblik ponašanja koji pripada kategoriji psihološkog/emocionalnog, relacijskog, fizičkog ili seksualnog nasilja. Na uzorku sportaša utvrđeno je da se s nekim od ispitanih oblika vršnjačkog nasilja susrelo 84,4% mladića, dok je na uzorku sportašica utvrđeno da takvo iskustvo posjeduje 83,6% djevojaka koje su sudjelovale u istraživanju (Grafički prikaz 25).

Grafički prikaz 25. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su doživjeli neki oblik vršnjačkog nasilja u sportu

Na ukupnom uzorku sudionika/ca istraživanja utvrđeno je da je 17% sportaša i sportašica razmišljalo o tome da zbog nasilnog ponašanja vršnjaka u sportskom okruženju odustane od bavljenja sportom. Daljnjom analizom rezultata na zasebnim uzorcima mladića i djevojaka utvrđeno je da su sportašice sklonije takvom načinu razmišljanja (Grafički prikaz 26).

Grafički prikaz 26. Odgovori sudionika/ca na pitanje: „Jeste li zbog nasilnog ponašanja sportaša/ica ikada razmišljali o tome da se prestanete baviti sportom?“

Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 27, o prestanku baljenja sportom zbog nasilnog ponašanja suigrača/ica, odnosno članova/ica sportskog tima razmišljalo je 13,8% mladića i 21,8% djevojaka. Posebno zabrinjava podatak prema kojem gotovo 10% sportašica navedenu odluku razmatra ponekad ili često.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

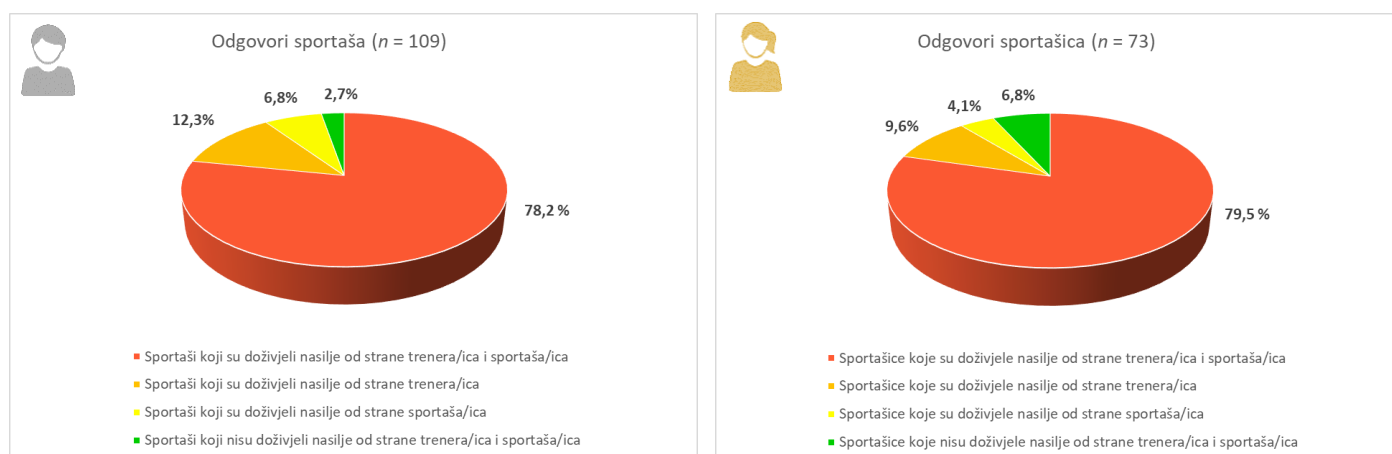
3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

Temeljem analize odgovora o doživljaju različitih oblika nasilja i zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica te nasilja od strane sportaša/ica, utvrđeno je da je 78,6% sportaša i sportašica koji posjeduju takva iskustva doživjelo nasilje i od strane trenera/ica i od strane sportaša/ica. Manji broj sportaša/ica doživio je nasilje isključivo od strane trenera/ica (7,7%) ili sportaša/ica (5,5%). Na ukupnom uzorku sudionika/ca istraživanja 8,2% sportaša i sportašica navodi da nema iskustva s navedenim oblicima ponašanja trenera/ica i sportaša/ica. Na Grafičkom prikazu 27 prikazani su rezultati analize provedene na uzorcima mladića i djevojaka.

Grafički prikaz 27. Postotak sportaša ($n = 109$) i sportašica ($n = 73$) koji su doživjeli nasilno ponašanje i/ili zanemarivanje trenera/ica i/ili nasilno sportaša/ica i onih bez takvog iskustva

Rezultati prikazani na Grafičkom prikazu 27 pokazuju da je gotovo 4/5 sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju u sportskom okruženju doživjelo nasilje iz različitih izvora – od strane sportskih trenera/ica i od strane sportaša/ica. Posebno zabrinjava podatak da tek 6,8% sportašica i 2,7% sportaša ne posjeduje takvo iskustvo.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.7.1. Prikaz osobnih iskustava sportaša/ica

3.7.2. Nasilje i psihosocijalna dobrobit sportaša/ica

3.7.3. Nasilje i motivacija sportaša/ica

3.7.4. Načini reagiranja na nasilna ponašanja

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.7.1. Prikaz osobnih iskustava sportaša/ica

S ciljem boljeg razumijevanja specifičnih karakteristika nasilnog ponašanja u sportskom okruženju, pored kvantitativnih podataka, prikupljeni su i kvalitativni podaci o obilježjima različitih oblika nasilja koje su sportaši i sportašice doživjeli od strane trenera/ica i sportaša/ica². U nastavku su prikazani opisi osobnih iskustva mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju.

Doživljaj nasilja od strane trenera/ica

Sportašica (20 godina), taekwondo

„Na natjecanjima - kada ne bi postigli zadovoljavajući rezultat često smo se susretali s uvredama i psovkanama trenera.

U dvorani – kada trening nije bio odrađen onako kako je trener zamislio jer smo taj dan bili umorni, imali naporniji dan ili iz nekog drugog razloga nismo mogli dati 100% na treningu često je dolazilo do nesuglasica i svađa. Nekoliko puta izvela se manipulacija trenera da daje ostavku jer, kako on kaže, mi smo njega trebali, a ne on nas.

Izvan dvorane – praćenje je bila najnormalnija pojava. Ako se ne javiš treneru iste sekunde znači da lažeš i da nešto krivo radiš.

Promjene tražene od strane trenera – u fazi puberteta, kada sam još rasla i razvijala se kao osoba, psihički nisam bila dovoljno jaka da bi mogla zauzeti svoj stav i usudila se suprotstaviti treneru. U svrhu poboljšanja moje izvedbe na treningu i turnirima od mene se tražila kompletna promjena plana i programa prehrane na štetu mog tjelesnog i psihičkog zdravlja.“

Sportaš (20 godina), judo

„Trener me prije 10 god primio za rever i podigao me iz ljutnje jer sam se smijao... to me jako uplašilo.“

Sportašica (20 godina), badminton

„Trener je komentirao moju tjelesnu težinu na negativan način zbog čega sam se osjećala nesigurno i povrijeđeno.“

² Odgovori na pitanja u kojima je zadatak sudionika/ca bio opisati događaj u kojem su bili žrtve nasilja te navesti na koji način su se pri tom osjećali bili su otvorenog tipa, pri tom je sudionicima ostavljena mogućnost upisivanja odgovora ili prelaska na iduće pitanje s ponuđenim odgovorima.

Sportašica (32 godine), nanbudo

„Prijateljica i ja smo bile najstarije u grupi pa bi trener komentirao kako smo razvijene, kakva su nam bedra, uspoređivao bi nas i davao komentare o našem izgledu, većinom u smislu da smo debele... a zapravo smo samo bile u pubertetu i razvijenije od ostalih, ali uvijek u rangu normalne tjelesne mase.“

Sportaš (22 godina), hokej na ledu

„Trener bi stalno imao živčane reakcije.“

Sportašica (20 godina), boks

„Trener nas je prisiljavao da trčimo dok ne zaplačemo dok ostale igrачice gledaju. Ja sam to morala raditi unatoč ozljedi.“

Sportaš (22 godina), košarka

„Vrijeđao me i prijetio mi je da neću više igrati za seniore.“

Sportašica, 20 godina, sinkronizirano plivanje

„Nakon jednog natjecanja trenerica mi je rekla da više ne izgledam kao sportašica jer sam predebela i da moram smršaviti. Moja reakcija je bila da sam zbog toga kasnije plakala i odlučila manje jesti.“

Sportaš (25 godina), nogomet

„Tijekom cijele polusezone trener me na neki način provocirao... i kad bih napravio nešto objektivno dobro našao bi nešto što nije bilo dobro i ismijavao to. Neprestano mi se izrugivao i komentirao me pred suigračima na podrugljiv način. Pošto je takav vid ponašanja trajao duže vrijeme, nisam to više mogao trpjeti... Jedan dan trener me izvadio iz igre i nakon što nisam odgovarao na njegove uvrede i provokacije, uhvatio me za bradu i rekao da dignem glavu dok razgovaram s njim, nakon čega sam ga gurnuo od sebe i rekao mu da me nema pravo dirati što je on ismijavao. Mojim suigračima je govorio da bi me “probio”... Kada sam se pojavio na idućem treningu dao mi je priliku da mu se ispričam pred svima što sam ja odbio. On se nikada nije ispričao zbog svog ponašanja, zbog svih uvreda i provokacija. Svoje postupke opravdavao je time što je u meni vidio potencijal, pa me htio više motivirati.“

Sportašica (20 godina), taekwondo

„U bivšem klubu često sam se susretala sa različitim oblicima nasilnih ponašanja. To je to bila “normalna stvar” i svakodnevno ponašanje trenera... pogotovo kad na turniru ne bi ostvarili očekivani rezultat.“

Sportašica (21 godina), gimnastika

„Trenerica bi me skroz ignorirala nakon loše izvedbe.“

Sportaš (22 godine), boks

„Bio sam iscrpljen i umoran, a trener bi još jače vikao kako bi me motivirao... naravno bezuspješno.“

Sportašica (20 godina), taekwondo

„Često sam bila izložena pretjeranom deranju trenera na sportaše jer gube ili su izgubili od drugih zbog čega sam se osjećala neugodno i sretno jer moji treneri to ne rade. Međutim, meni se desilo to da sam dobila neprimjerenu poruku od trenera zbog čega mi je bilo jako neugodno ne samo u tom trenutku nego i dalje kad god bih ga vidjela.“

Sportašica (22 godina), kickboxing

„Kada ne bih mogla napraviti određeni element trenerica bi jako vikala na mene ... ja bih se od straha sva zakočila, pa bi izvedba bila još lošija.“

Sukladno rezultatima kvantitativne analize koji upućuju na to da se sportaši i sportašice susreću s različitim oblicima nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ca (Tablice 7 - 22) i opisi osobnih doživljaja sudionika/ca istraživanja pokrivaju cijeli raspon nepoželjnih ponašanja trenera/ica – od psihološkog/emocionalnog nasilja (npr. uvrede i psovke, manipulacije/emocionalne ucjene, praćenje, provokacije, ismijavanje, omalovažavanje, prijetnje, upućivanje negativnih komentara u vezi tjelesnog izgleda i težine) i zanemarivanja (npr. ignoriranje nakon loše izvedbe), preko fizičkog nasilja (npr. „primio me za rever i podigao me iz ljutnje“), prijetnji fizičkim nasiljem (npr. „mojim suigračima je govorio da bi me 'probio'“) i fizičkog kažnjavanja elementima treninga (npr. „prisiljavao nas je da trčimo

dok ne zaplačemo“) do seksualnog uznemiravanja (npr. upućivanje poruka neprimjerenog karaktera koji su kod sportašice izazvali neugodu).

Doživljaj nasilja od strane sportaša/ica

Dio sportaša i sportašica opisuje nasilje vršnjačkog tipa kojem su bili izloženi u sportskom okruženju. U nastavku su navedeni opisi osobnih iskustava sudionika/ca istraživanjem s vršnjačkim nasiljem u sportu.

Sportaš (18 godina), hrvanje

„U jednom klubu su me svi omalovažavali.“

Sportašica (20 godina), ples

„Ismijavanje u svlačionicama, zvali su me Obelix (jer sam bila "debeli"), šaputanje i pokazivanje na mene...“

Sportaš (24 godine), karate

„Zadirkivanje od strane sportaša, zbijanje šala na moj račun.“

Sportašica (20 godina), odbojka

„Kada sam tek počela trenirati starije cure su me baš zadirkivale... plakala sam nakon svakog treninga i govorila kako ne želim trenirati, osjećala sam se bespomoćno jer je tada s nama radio trener koji je i sam promovirao takvo ponašanje.“

Sportaš (25 godina), nogomet

„Česte su provokacije tijekom utakmice, a najgora situacija je bila kad sam tijekom duela srušio protivničkog igrača, nakon čega se on digao i udario me šakom u glavu.“

Sportaš (28 godine), veslanje

„Još davno dok sam trenirao razne sportove kao mlađi pionir i pionir proživljavao sam verbalna zadirkivanja i zlostavljanja na račun mojeg nižeg ekonomskog statusa. To je znalo eskalirati do naguravanja i sl.“

Sportašica (25 godina), mačevanje

„Moja težina je bila najčešći predmet rasprave, no ne toliko sa trenutnom koliko sa bivšom trenericom, i povremeno sa muškim kolegama sportašima.“

U iskazima o nasilju koje su doživjeli od strane drugih sportaša i/ili sportašica, sudionici/e istraživanja najčešće opisuju psihološko/emocionalno nasilje (npr. omalovažavanje, ismijavanje, zadirkivanje, provociranje), odnosno relacijsko nasilje (npr. „šaputanje i pokazivanje na mene“). Pored navedenog, sportašice navode da su im drugi sportaši/ce upućivali negativne komentare vezane uz njihovu težinu (npr. „moja težina je bila najčešći predmet rasprave“; „zvali su me Obelix“), dok sportaši navode ponašanja koja pripadaju kategoriji fizičkog nasilja (npr. „to je znalo eskalirati do naguravanja“; „udario me šakom u glavu“). Opisni odgovori sportaša/ica upućuju na to da je dio mladića i djevojaka koji se bave sportom izložen višestrukim izvorima nasilja, bilo da se radi o nasilju od strane trenera/ica i sportaša/ica (npr. „Moja težina je bila najčešći predmet rasprave, no ne toliko sa trenutnom koliko sa bivšom trenericom, i povremeno sa muškim kolegama sportašima.“; „Starije cure su me baš zadirkivale... osjećala sam se bespomoćno jer je tada s nama radio trener koji je i sam promovirao takvo ponašanje“), bilo da se radi o vršnjačkom nasilju (npr. „U jednom klubu su me svi omalovažavali.“).

3.7.2. Nasilje i psihosocijalna dobrobit sportaša/ica

U nastavku su navedeni odgovori sportaša/ica na pitanja o tome kako su se osjećali kao žrtve nasilja u sportskom okruženju te na koji način su na njih utjecala nasilna ponašanja od strane sportskih trenera/ica i sportaša/ica. Ovisno o njihovom sadržaju, odgovori sportaša/ica grupirani su u dvije kategorije. U prvoj kategoriji nalaze se odgovori koji opisuju neposredne posljedice nasilnog ponašanja na psihosocijalnu dobrobit i psihičko zdravlje sportaša/ica, a u drugoj kategoriji odgovori koji upućuju na dugoročne negativne učinke nasilnog ponašanja u sportu.

Neposredne negativne posljedice nasilja

Odgovori sportašica i sportaša

- *„Bio sam ljut i povrijeđen.“*
- *„Bio bih anksiozan i depresivan, ne bih htio iznositi tu priču.“*
- *„Bio sam uplašen.“*
- *„Osjećao sam se loše.“*
- *„Loše, manje vrijedno.“*
- *„Određeni oblici nasilnog ponašanja djelovali su ponižavajuće i demotivirajuće.“*
- *„Osjećao sam se jadno i beskorisno.“*
- *„Bilo mi je teško.“*
- *„Tužno.“*
- *„Često sam se osjećala loše i neuspješno.“*
- *„Osjećala sam se loše.“*
- *„Osjećala sam se neugodno... manje neugodno kada bi takve stvari doživljavala od drugih sportaša, a više neugodno kada je bila riječ o mom treneru.“*

Neposredne negativne posljedice nasilja (nastavak)

- „Osjećala sam se vrlo nesigurno i tužno. Takvi komentari o mojoj izvedbi i umijeću kod mene bi izazivali sumnju, manjak samopouzdanja i strah i tako indirektno doprinijeli i stvarnoj lošijoj izvedbi.“
- „Bilo mi je neugodno.“
- „Obeshrabreno.“
- „Bilo me strah.“
- „Osjećala sam se nesigurno i povrijeđeno.“
- „Osjećala sam se povrijeđeno, manje važno, samo sam htjela pobjeći.“
- „Užasno.“
- „Vrijeđanje zbog izgleda me poticalo na to da ne jedem. Bila sam tužna i nezadovoljna sobom.“
- „Jako teško i loše.“
- „Tužno i prestrašeno.“

Dugoročne negativne posljedice nasilja

Odgovori sudionika/ca istraživanja pokazuju da, osim do neposrednih, izloženost različitim oblicima nasilnog ponašanja u sportu može dovesti i do dugoročnih negativnih učinaka koji se očituju na psihološkom i na tjelesnom planu sportaša/ica, o čemu svjedoče odgovori navedeni u nastavku.

Sportaš (32 godine), nanbudo

„Kao dijete često nisam znao prepoznati nešto kao nasilje. Fizičko sam razumio, no s psihičkim nisam bio upoznat, znao sam prepoznati lošu emociju, no nisam to percipirao kao nasilje, već kao nešto što "zaslužujem" i za što sam sam "kriv" jer npr. nisam osvojio medalju na natjecanju, izgubio sam od nekog "no name-a"... Ukratko, sad pohađam psihoterapijsku grupu pa često osvijestim neki od osjećaja iz tog perioda (adolescencija) i njihov uzrok.“

Sportašica (20 godina), taekwondo

„U sportu kojim se bavim nije rijetka pojava da se komentira fizički izgled i kilaža sportaša, tako je moj bivši trener odlučio da ću ja imati bolje rezultate ako sa 16 godina promijenim kompletan plan i program te način prehrane. To je kasnije utjecalo veoma jako na moje zdravlje i dovelo me u borbu s teškim poremećajem prehrane koja se odvija već 4 godine.“

Unatoč tome što se nerijetko smatra da nasilna ponašanja trenera/ica i vršnjaka u sportskom okruženju nemaju značajan negativan učinak na psihosocijalnu dobrobit i psihičko zdravlje sportaša/ica jer doprinose „jačanju sportaša“ i „ostvarenju zajedničkog višeg cilja“ (David, 2005; Fortier i sur., 2020; Pinheiro i sur., 2014; Stirling, 2013; Swigonski i sur., 2014), u skladu s očekivanjem, dobiveni rezultati pokazuju da su posljedice izloženosti nasilju u sportskom okruženju jednake negativnim učincima nasilja u drugim životnim područjima (npr. učincima nasilja u obitelji ili vršnjačkog nasilja u školi).

3.7.3. Nasilje i motivacija sportaša/ica

U odgovorima na pitanja otvorenog tipa o učincima nasilnog ponašanja u sportu, dio sportaša i sportašica navodi da su nasilna ponašanja od strane trenera/ica i sportaša/ica utjecala na njihovu motivaciju za bavljenje sportom. Pri tom odgovori sudionika/ca upućuju na dvije krajnosti motivacijskog učinka. Naime, kod dijela sportaša/ica nasilje je dovelo do povećanja motivacije (npr. „*nakon toga sam bio motiviraniji dokazati što znam i mogu*“; „*motivirali su me*“; „*tjerali su me da budem bolji u onome što radim*“; „*nisam to smatrao osobnim, nego više kao poticaj da budem bolji*“). Nasuprot tomu, veći broj sudionika/ca istraživanja navodi kako je izloženost nasilju smanjila njihovu motivaciju za bavljenjem sportom (npr. „*negativno, nisam imao interesa za ostatak treninga*“; „*bio bih bez motivacije i bez samopouzdanja*“; „*imala sam manje samopouzdanja i manju želju da se bavim sportom.*“), pa čak i dovelo do toga da promijene sportski klub ili se prestanu baviti određenim sportom („*otišla sam iz tog kluba*“; „*nakon toga sam promijenila klub*“; „*na nekoliko godina sam prestala s bavljenjem tim sportom*“; „*prestala sam se baviti tim sportom*“).

Motivacijski učinak nasilja - odgovori sportašica i sportaša

- „*Motivirali su me.*“
- „*Tjerali su me da budem bolji u onome što radim.*“
- „*Nakon toga bio sam puno motiviraniji dokazati što znam i mogu.*“
- „*Nisam to smatrao osobnim, nego više kao poticaj da budem bolji.*“
- „*Negativno, nisam imao interesa za ostatak treninga.*“
- „*Bio bih bez motivacije i bez samopouzdanja.*“
- „*Imala sam manje samopouzdanja i manju želju da se bavim sportom.*“
- „*Otišla sam iz tog kluba.*“
- „*Na nekoliko godina sam prestala s bavljenjem tim sportom i bavila sam se nečim drugim... ali onda sam se opet počela baviti s prvim jer mi je bio draži.*“
- „*Nakon toga sam promijenila klub.*“
- „*Prestala sam se baviti tim sportom.*“

3.7.4. Načini reagiranja na nasilna ponašanja

Konačno, sportaši/ce su odgovorili na pitanja o tome na koji način su reagirali u situaciji/ama u kojima su bili žrtve nasilja od strane trenera/ica i/ili sportaša/ica. Ovisno o načinu reagiranja, odgovori sudionika/ca grupirani su u tri kategorije – ignoriranje nasilnog ponašanja / povlačenje, usvajanje štetnih obrazaca ponašanja s ciljem prevencije budućeg nasilja i nasilni odgovor.

Načini reagiranja na nasilna ponašanja - odgovori sportašica i sportaša:

Ignoriranje nasilja / povlačenje

- „Ignoriram nasilna ponašanja i komentare.“
- „Takve stvari sam nastojao ignorirati.“
- „To sam ignorirao.“
- „Ignorirao sam te stvari.“
- „Zanemario bi sve nasilne komentare ili radnje.“
- „Zanemario bih takve komentare.“
- „Zanemario sam ih.“
- „Loše sam se osjećala, a nosila sam se s tim tako što sam to pokušavala ignorirati.“
- „Ignorirala sam to.“
- „Reagirala sam ignoriranjem.“
- „Odmaknula bi se od takvih osoba.“
- „Čekao bi da prođe.“
- „Zadržala bih sve za sebe.“

Usvajanje štetnih obrazaca ponašanja s ciljem prevencije budućeg nasilja

- „Vrijeđanje trenerice zbog izgleda i težine me poticalo na to da ne jedem.“

Nasilni odgovor

- „Posvađao bi se, pa čak i potukao na treninzima i na utakmicama.“
- „Imao sam potrebu vratiti im istom mjerom.“
- „Osjećao bih se povrijeđenim ili ljutitim, a te osjećaje bih zatomio u sebi i ne bih direktno odgovarao na njih nego posredno kroz druge situacije (npr. ako bi me trener uvrijedio ne bih mu rekao da me to nešto vrijeđa jer se to smatra normalnim, pa bi mi trening ili ogovaranje trenera bili neki ispušni ventili putem kojih bih iskazivao svoje frustracije). Dakle, na takve vidove nasilja/agresivnosti bih nerijetko odgovarao agresivnošću. Na primjer, ako bi me neki sportaš udario u duelu nerijetko bih mu vratio idući put ili ako bi me trener uvrijedio ili psovao trpio bih do nekog trenutka dok ne bih puknuo pa mu odgovorio agresivnošću.“

Većina sportaša i sportašica koji su odgovorili na pitanje o tome na koji način su reagirali u situacijama u kojima su bili žrtve nasilnih ponašanja navodi kako su u tim slučajevima nastojali ignorirati nasilje od strane trenera/ica i/ili sportaša/ica. Međutim, kvalitativni podaci otkrivaju da dio sportaša/ica ne može zanemariti nasilna ponašanja trenera/ica, već s ciljem prevencije daljnjeg nasilja usvaja štetne obrasce ponašanja koji mogu imati značajne negativne posljedice na njihovo tjelesno i psihičko zdravlje. Konačno, kod dijela sportaša nasilna ponašanja od strane trenera/ica i/ili sportaša/ica pobuđuju želju za nasilnim ponašanjem, odnosno potrebu da počinitelju/ima nasilja uzvrate istom mjerom čime se pokreće začarani krug nasilnog ponašanja.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Stavovi prema sportašima/cama

3.2. Stavovi o primjeni nasilja u radu sa sportašima/cama

3.3. Stupanj tolerancije nasilja u funkciji unapređenja osobnih rezultata

3.4. Zastupljenost nasilja počinjenog od strane trenera/ica

3.5. Zastupljenost vršnjačkog nasilja

3.6. Višestruka izloženost nasilju u sportu

3.7. Obilježja i posljedice nasilja u sportu

3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.8.1. Stav sportskog kluba prema različitim oblicima nasilja

3.8.2. Postojanje i primjena Etičkog kodeksa

3.8.3. Informiranost o načinima postupanja u slučaju nasilja

3.8.4. Informiranost o pravima sportaša/ica

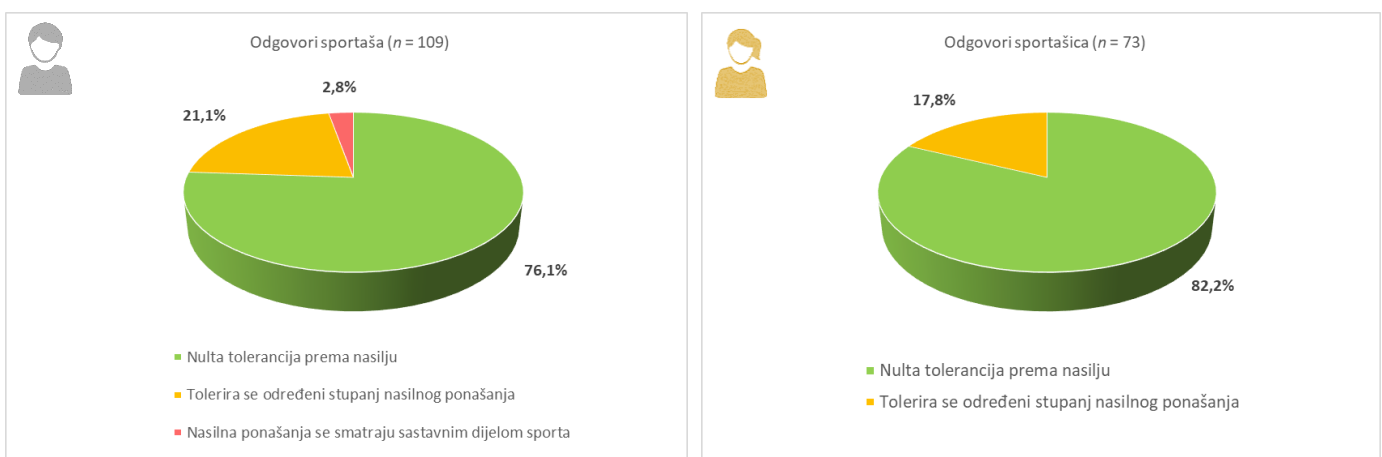
3.8. Odnos sportskog kluba prema nasilju

3.8.1. Stav sportskog kluba prema različitim oblicima nasilja

Na ukupnom uzorku, najveći broj sportaša/ica (78,6%) navodi da se u njihovom sportskom klubu ne toleriraju nasilna ponašanja već se ona promptno zaustavljaju, a počinitelji nasilja se sankcioniraju. Svaki peti sudionik/ca istraživanja (19,8%) sportom se bavi u klubu u kojem se prihvaća određena razina nasilja, a počinitelji nasilnog ponašanja kažnjavaju se samo u slučaju težih nasilnih djela. Konačno, 1,6% sudionika/ca navodi da u njihovom sportskom klubu prevladava stav prema kojem su nasilna ponašanja sastavni dio sporta, stoga se počinitelje nasilja ni na koji način ne kažnjava.

Analizom podataka na zasebnim uzorcima mladića i djevojaka (Grafički prikaz 28) utvrđeno je da se 76,1% sportaša i 82,2% sportašica sportom bavi u klubu u kojem se promiče nulta stopa tolerancije prema različitim oblicima nasilja te se počinitelji nasilja kažnjavaju. Nadalje, 21,1% mladića i 17,8% djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju navodi da se u njihovom klubu prihvaća određeni stupanj nasilja te da se počinitelji nasilja kažnjavaju samo kada su pitanju ozbiljniji prekršaji koji uključuju nasilna ponašanja. Ni jedna sportašica ne navodi da se sportom bavi u klubu u kojem se nasilje prihvaća kao sastavni dio sportskih aktivnosti. S druge strane, 2,8% mladića izvijestilo je o tome da se u njihovom sportskom klubu nasilje smatra inherentnim dijelom sporta, stoga se počinitelje različitih oblika nasilja ni na koji način ne kažnjava.

Grafički prikaz 28. Odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanje: „U kojem stupnju uprava vašeg kluba tolerira nasilno ponašanje trenera/ica i sportaša/ica?“

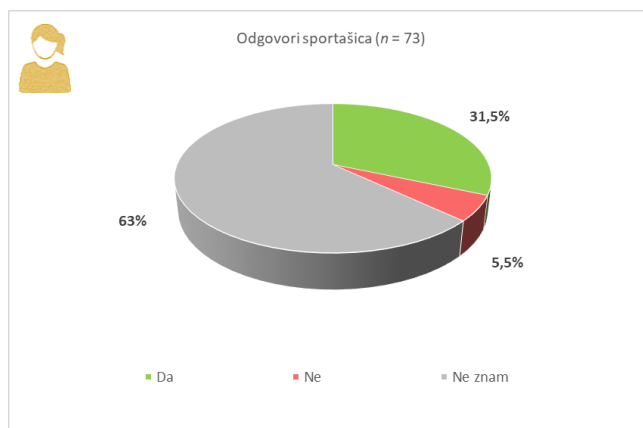
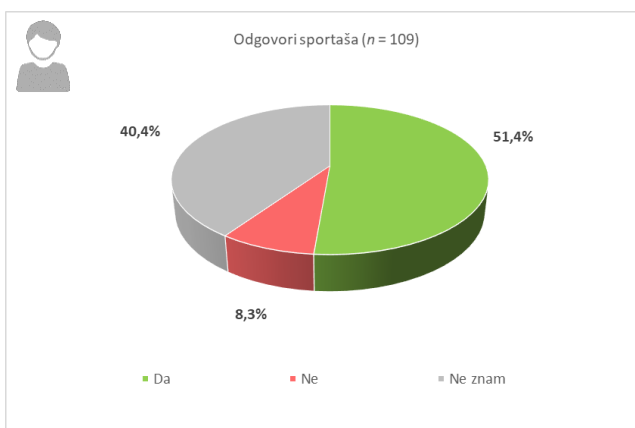

3.8.2. Informiranost o postojanju i primjeni Etičkog kodeksa

Sudionici/e istraživanja odgovorili su i na pitanja o tome postoji li u njihovom klubu Etički kodeks koji propisuje pravila ponašanja sportaša/ica i trenera/ica te, ukoliko postoji, u kojoj se mjeri primjenjuje. U ukupnom uzorku, 43,4% sudionika/ca istraživanja navelo je da njihov klub ima Etički kodeks. Polovica mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju (49,5%) ne zna postoji li u njihovom klubu dokument koji regulira ponašanje sportaša/ica i trenera/ica, a 7,1% navodi da njihov sportski klub nema Etički kodeks.

Temeljem analize podataka na zasebnim uzorcima sportaša i sportašica (Grafički prikaz 29) utvrđeno je da, u odnosu na djevojke (31,5%), mladići u većem postotku (51,4%) navode da u njihovom klubu postoji Etički kodeks. Prema podacima prikazanim na istom grafičkom prikazu, 40,4% sportaša i 63% sportašica ne zna postoji li u njihovom klubu Etički kodeks, a 8,3% mladića i 5,5% djevojaka izvijestilo je o tome da u njihovom sportskom klubu ne postoji pravilnik tog tipa.

Grafički prikaz 29. Odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanje: „Postoji li u vašem klubu Etički kodeks ponašanja za sportaše/ice i trenere/ice?“

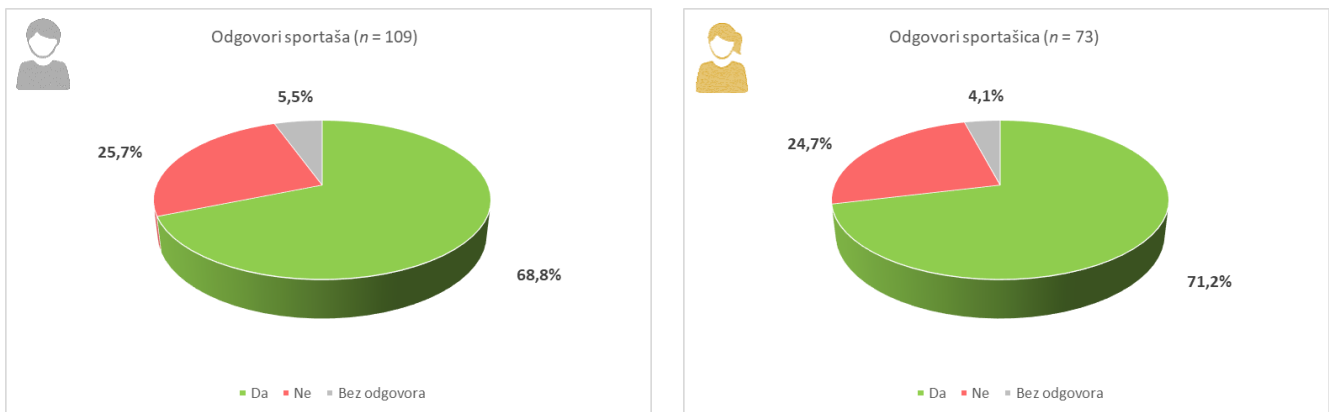
Od ukupnog broja sudionika/ca istraživanja u čijem sportskom klubu postoji Etički kodeks ($n = 79$), većina sportaša i sportašica (89,9%) navela je da se odredbe Etičkog kodeksa poštuju i primjenjuju u praksi. Manji postotak sudionika/ca (7,6%) ne zna poštuju li se u njihovom klubu pravila propisana Etičkim kodeksom, a 2,5% mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju navodi da se sportaši/ce i treneri/ce u njihovom klubu ne pridržavaju Etičkog kodeksa.

3.8.3. Informiranost o načinima postupanja u slučaju nasilja

Većina sportaša i sportašica (69,8%) navodi da zna kome se može obratiti za pomoć u slučaju osobnog doživljaja nasilnog ponašanja u sportu, odnosno u slučaju saznanja ili opravdane sumnje o nasilju u sportskom okruženju. Međutim, svaki/a četvrti/a sudionik/ca istraživanja (25,3%) ne zna koga bi u takvom slučaju mogli kontaktirati.

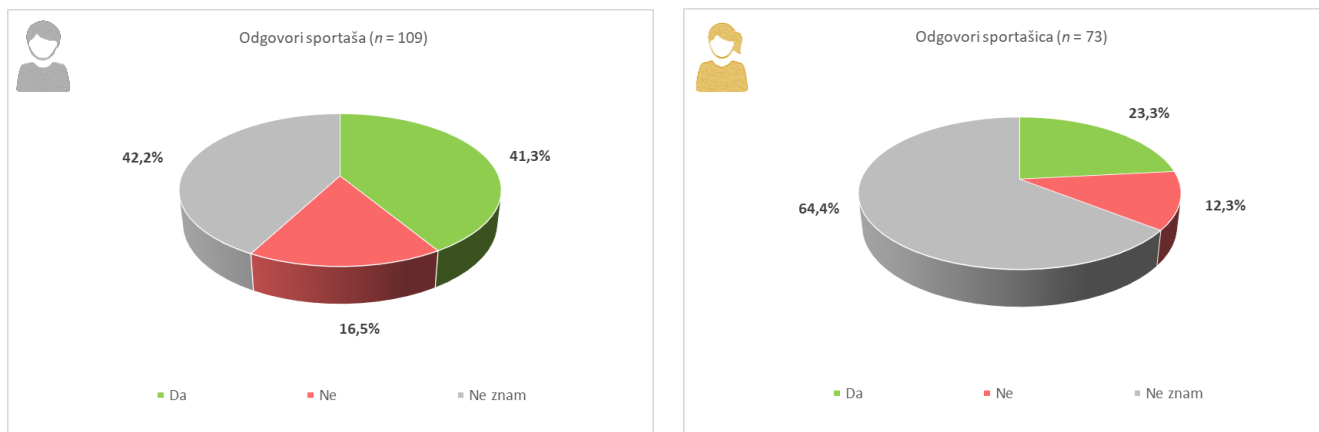
Daljnjom analizom podataka utvrđeno je da približno jednak postotak sportaša (25,7%) i sportašica (24,7%) ne zna kome bi se mogli obratiti za pomoć pri rješavanju problema vezanih uz nasilje u sportu (Grafički prikaz 30).

Grafički prikaz 30. Odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanje: „Znate li kome se možete obratiti za pomoć u slučaju osobnog doživljaja, saznanja ili sumnje o nasilnom ponašanju u sportu?“

Nadalje, sudionici/e istraživanja odgovorili su na pitanje o tome postoji li u njihovom sportskom klubu sustav podnošenja prijave i propis disciplinskih mjera za počinitelje nasilja. U ukupnom uzorku, oko trećine sudionika/ca (34,1%) navelo je da u njihovom sportskom klubu postoji sustav podnošenja pritužbi i pravilnik o disciplinskim mjerama. Većina sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju (51,1%) ne zna postoje li u njihovom klubu dokumenti koji propisuju način prijave i sankcioniranja različitih oblika nasilnog ponašanja, a 14,8% sudionika/ca izvijestilo je o tome da u njihovom klubu ne postoji protokol postupanja koji definira na koji način se podnosi prijava u slučaju osobnog doživljaja, sumnje ili saznanja o nasilnom ponašanju, kao ni pravilnik koji propisuje sankcije za počinitelje nasilja.

Grafički prikaz 31. Odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanje: „Postoji li u vašem klubu sustav podnošenja pritužbi i pravilnik o disciplinskom postupku za počinitelje nasilja?“

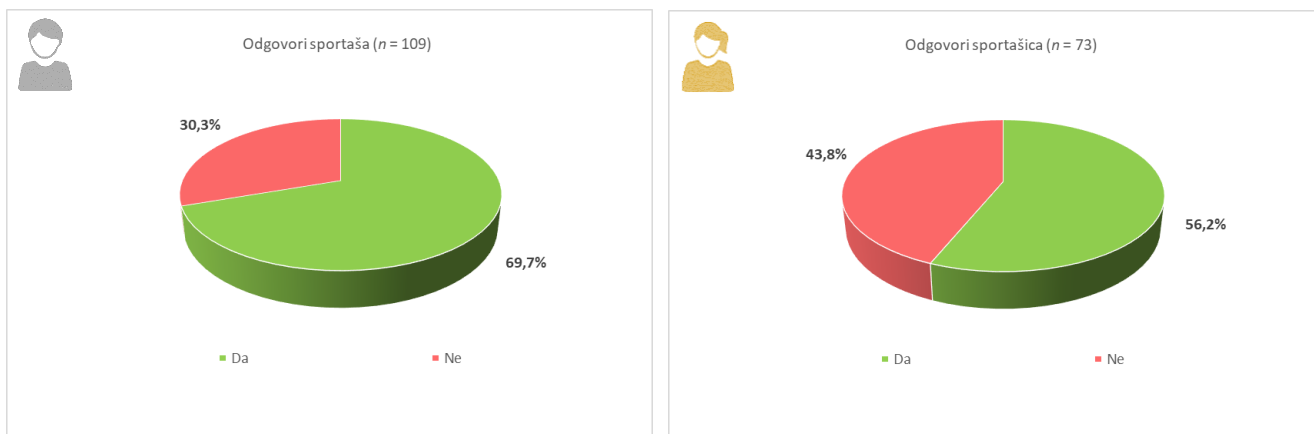

Temeljem analize podataka na zasebnim uzorcima sportaša i sportašica (Grafički prikaz 31) utvrđeno je da, u odnosu na djevojke (23,3%), mladići u većem postotku (41,3%) navode da u njihovom klubu postoji razrađen sustav prijave i sankcioniranja počinitelja nasilja. Prema podacima prikazanim na istom grafičkom prikazu, 42,2% sportaša i 64,4% sportašica ne zna postoje li u njihovom klubu pravilnici koji definiraju sustav podnošenja prijave i disciplinske postupke za počinitelje nasilja, a 16,5% mladića i 12,3% djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju izvijestilo je o tome da u njihovom sportskom klubu ne postoje pravilnici tog tipa.

3.8.4. Informiranost o pravima sportaša/ica

Na kraju, sportaši i sportašice koji su sudjelovali u istraživanju odgovorili su na pitanje o tome jesu li, kao aktivni sudionici organiziranih sportskih aktivnosti, informirani o njihovim pravima. Iako većina sportaša i sportašica (64,3%) navodi da je upoznata sa svojim pravima, više od trećine mladića i djevojaka (35,7%) u svom sportskom klubu nije dobilo informaciju o pravima sportaša i sportašica.

Grafički prikaz 32. Odgovori sudionika/ca istraživanja na pitanje: „Jesu li sportaši/ce u vašem klubu upoznati sa svojim pravima koja uključuju pravo na bavljenje sportom u sigurnoj i nenasilnoj okolini?“

Prema podacima prikazanim na Grafičkom prikazu 32, 30,3% mladića i 43,8% djevojaka u svom sportskom klubu nije informirano o pravima sportaša i sportašica koja, između ostalog, uključuju pravo na bavljenje sportom u sigurnoj i nenasilnoj okolini.

4. Ograničenja i doprinos provedenog istraživanja

Prije navođenja ključnih nalaza i preporuka, važno je imati na umu određena metodološka ograničenja provedenog istraživanja. Prije svega, u istraživanju je sudjelovao relativno mali broj sportaša i sportašica, stoga empirijske nalaze nije opravdano generalizirati na populaciju sportaša i sportašica Grada Zagreba. U skladu s navedenim, dobiveni rezultati prije svega upućuju na potrebu za daljnjim istraživanjima kojima će biti obuhvaćen reprezentativan uzorak mladića i djevojaka koji sudjeluju u organiziranim sportskim aktivnostima na području Grada Zagreba. Također, preporučuje se proširiti spektar potencijalnih počinitelja nasilja te ispitati učestalost doživljaja nasilja i od strane drugih osoba, što uključuje različite stručne suradnike, sudce i administrativno osoblje (Brackenridge i sur., 2005; Vertommen i sur., 2017), ali i roditelje mladih sportaša (Parent i sur., 2019). S ciljem boljeg razumijevanja činitelja koji doprinose pojavi i podržavanju nasilnih ponašanja u sportu, posebnu pažnju potrebno je posvetiti sustavu vrijednosti koji se promiče u određenoj sportskoj organizaciji (Roberts i sur., 2020), kao i obilježjima šireg socijalnog okruženja. U prilog navedenom govore i rezultati istraživanja koji pokazuju da negativni rodni stereotipi predstavljaju činitelj rizika za pojavu različitih oblika nasilja (Greblo Jurakić, *u tisku*; McCarthy i sur., 2018; Ruggiero i Lattin, 2008), stoga je u budućim istraživanjima posebnu pažnju potrebno posvetiti varijablama kojima bi se ispitala zastupljenost negativnih rodni stereotipa i doživljaj rodne (ne)ravnopravnosti u organiziranim sportskim aktivnostima koje se provode na području Grada Zagreba. Konačno, primjenom longitudinalnog nacrt istraživanja moglo bi se utvrditi mijenjaju li se obilježja i posljedice različitih oblika nasilja u sportu u funkciji dobi sportaša i sportašica.

Unatoč navedenim ograničenjima, rezultati provedenog istraživanja daju važan doprinos relativno malom broju dosadašnjih istraživanja nasilja u organiziranim sportskim aktivnostima u Hrvatskoj. Prema saznanju autorice, radi se o prvom istraživanju nasilja u sportskom okruženju u kojem su sudjelovali sportaši i sportašice koji se bave različitim sportovima na području Grada Zagreba. Istraživanjem je utvrđena zastupljenost različitih oblika nasilja te specifična obilježja nasilja od strane trenera/ica i sportaša/ica kojima su izloženi mladići i djevojke koji se aktivno bave sportom na ovom području. Stoga, dobiveni rezultati omogućuju definiranje prioriternih aktivnosti vezanih uz prevenciju i suzbijanje nasilnih ponašanja u sportu na području Grada Zagreba. Pored navedenog, korištenje empirijskih nalaza kao polazišta pri osmišljavanju metoda namijenjenih sprečavanju različitih oblika nasilja u sportu povećava učinkovitost mjera kojima je cilj osigurati da se sportske aktivnosti odvijaju u sigurnoj i nenasilnoj okolini. Značajan doprinos istraživanja očituje se i utvrđivanju zastupljenosti stavova koji se smatraju rizičnima za primjenu i/ili odobravanje primjene nasilja u sportu, što doprinosi boljem razumijevanju složenog odnosa između nasilja i sporta, ali i boljoj identifikaciji činitelja koji podržavaju nasilje u određenom sportskom klubu ili organizaciji. Kvalitativni podaci o obilježjima

doživljenog nasilja omogućili su neposredniji uvid u osobna iskustva žrtava nasilja u sportu. Dodatno, analizom sadržaja odgovora na pitanja otvorenog tipa prikupljene su važne informacije o različitim načinima suočavanja s nasiljem, kao i o različitim načinima reagiranja na nasilje u sportskom okruženju. Konačno, odgovori sportaša i sportašica na pitanja o učincima nasilja jasno upućuju na kratkoročne i dugoročne negativne učinke nasilja na različite aspekte tjelesne i psihosocijalne dobrobiti sportaša i sportašica te opovrgavaju mit prema kojem nasilno ponašanje u sportu nema negativne posljedice jer doprinosi jačanju sportaša/ica i/ili ostvarenju višeg cilja. U prilog navedenom govori i podatak da je značajan broj sportaša/ica izvijestio o tome da su zbog nasilnog ponašanja trenera/ica i/ili sportaša/ica razmišljali o prestanku bavljenja sportom. Osim pri kreiranju mjera namijenjenih prevenciji i sprječavanju nasilja u sportu dobiveni rezultati mogu se koristiti i u edukaciji trenera/ica i sportaša/ica o obilježjima i posljedicama nasilja u sportu.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

Dobiveni rezultati pokazuju da se dio sudionika/ca istraživanja slaže sa stavovima prema sportašima/cama za koje je u ranijim istraživanjima utvrđeno da doprinose učestalijoj primjeni i većem stupnju tolerancije nasilja u sportu (David, 2005; Fortier i sur., 2020; Hughes i Coakley, 1991). Analizom rodni razlika utvrđeno je da sportaši u većoj mjeri zastupaju stav prema kojem sportaši/ce moraju biti spremni/e na sve kako bi ostvarili cilj kojem teže. Pored navedenog, mladići češće smatraju da sportaši/ce nikada ne smiju pokazati slabost ili strah te češće navode kako osobama koje ne mogu podnijeti nasilna ponašanja trenera/ica i/ili sportaša/ica nije mjesto u sportu. Iako većina sudionika/ca istraživanja ne odobrava primjenu nasilnih ponašanja od strane sportskih trenera/ica, analizom rodni razlika u stavovima o upotrebi nasilja u radu sa sportašima/cama utvrđeno je da sportaši statistički značajno češće opravdavaju nasilna ponašanja trenera/ica za koja smatraju da doprinose većem trudu, bržem napretku i jačanju sportaša/ica. Mladići češće vjeruju i da nasilna ponašanja trenera/ica nemaju negativan učinak na sportaše/ice jer su u funkciji višeg, zajedničkog cilja kojem sportaši/ce i treneri/ce teže. Na tragu navedenog, utvrđeno je i da sportaši češće vjeruju kako doživljaj nasilnog ponašanja od strane trenera/ica i/ili suigrača / članova/ica sportskog tima nema negativan učinak na njihovo psihičko zdravlje. U odnosu na djevojke, mladići češće navode da im je lakše nositi se s nasilnim ponašanjima trenera/ica u slučaju kada se treneri/ce nasilno ponašaju i prema njihovim suigračima ili članovima/cama sportskog tima. Nasilje u sportu podržava i tendencija da se nasilnim ponašanjima trenera/ica pripisuje pozitivna namjera (Stirling i Kerr, 2014), stoga posebno zabrinjava nalaz prema kojem više od trećine sudionika/ca istraživanja smatra da vikanjem treneri/ce pokazuju da im je stalo do razvoja njihove sportske vještine, a više od četvrtine sportaša i sportašica navodi da se lošije osjeća kada ih treneri/ce ignoriraju, nego kada ih vrijeđaju. Konačno, svaki/a četvrti/a sportaš/ica iskazuje spremnost na podnošenje različitih oblika nasilnih ponašanja trenera/ica u funkciji napretka u sportskoj karijeri.

Preporuka:

U sportskim klubovima koji djeluju na području Grada Zagreba, preporučuje se provedba mjera namijenjenih podizanju svijesti o negativnim učincima nasilnog ponašanja u sportu te mjera kojima se promiče suradnja i međusobno poštovanje svih sudionika sportskih aktivnosti.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

Psihološko/emocionalno nasilje

Psihološko/emocionalno nasilje najzastupljeniji je oblik nasilnog ponašanja sportskih trenera/ica s kojim se tijekom sportske karijere susrelo 80% sudionika/ica istraživanja. Najučestaliji oblici psihološkog/emocionalnog nasilja kojeg treneri/ce primjenjuju u svom radu su psovanje i zadirkivanje sportaša/ica o čemu je izvijestilo više od 60% sudionika/ca istraživanja. Svaki/a drugi/a sportaš/ica navodi da su ih treneri/ce vrijeđali, više od 40% sportaša i sportašica treneri/ce su ponižavali i/ili ismijavali njihovu sportsku vještinu i sposobnosti, a više od trećine sudionika/ica istraživanja navodi da su treneri/ce negativno komentirali njihov tjelesni izgled i težinu. U ovoj kategoriji nasilnih ponašanja najmanje su zastupljene prijetnje od strane sportskih trenera/ica s kojima se najmanje jednom susrelo nešto manje od petine sudionika/ca istraživanja. Analizom rodni razlika utvrđeno je da sportašima treneri/ce statistički značajno češće upućuju psovke i prijetnje, a sportašicama negativne komentare o njihovoj tjelesnoj težini.

Zanemarivanje

Većina sudionika/ica istraživanja (66,5%) doživjela je neki oblik zanemarivanja od strane sportskih trenera/ica. Analizom rodni razlika utvrđeno je da se sportaši i sportašice podjednako često susreću s ponašanjima trenera/ica iz ove kategorije. Svaki/a drugi/a sudionik/ca istraživanja navodi da su treneri/ce ignorirali njihove brige ili strahove, a više od 40% sportaša i sportašica izvijestilo je o tome da su treneri/ce svjesno zanemarivali njihovu bol i/ili ozljedu, odnosno da su ih ignorirali na način koji je kod njih pobudio loš osjećaj. Nešto manje od četvrtine sudionika/ca (23%) navodi da su treneri/ce ignorirali vršnjačko nasilje u njihovom klubu.

Fizičko nasilje

Neki oblik fizičkog nasilja od strane sportskih trenera/ica najmanje je jednom doživjelo 47,8% sudionika/ca, odnosno više od polovice sportaša (53,2%) i 40% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju. Relativno mali broj sudionika/ca je tijekom sportske karijere doživio da su ih treneri/ce ošamarili (6%) ili teže udarili (4%), dok je veći broj sportaša i sportašica bilo žrtva, uvjetno rečeno, lakših oblika fizičkog nasilja od strane trenera/ica kao što su grubo guranje (15,3%) i/ili lakši udarci (14,3%). U

odnosu na sportašice, sportaši statistički značajno češće doživljavaju sve oblike fizičkog nasilja koji uključuju neposredni kontakt između sportaša/ice i trenera/ice (grubo guranje, šamaranje, zadavanje lakših i težih udaraca), što upućuje na to da mladići imaju povećani rizik za doživljaj ovog oblika fizičkog nasilja u sportu. Sportaši i sportašice se ne razlikuju prema učestalosti doživljaja sportsko specifičnih oblika fizičkog nasilja koji uključuju fizičko iscrpljivanje sportaša/ica do krajnjih granica izdržljivosti, što je najmanje jednom doživjelo 31,8% sudionika/ca istraživanja. Pored navedenog, sportaše i sportašice treneri/ce podjednako često prisiljavaju da nastave s treningom ili natjecanjem unatoč tome što osjećaju visoki stupanj boli. S ovim oblikom fizičkog nasilja susrelo se 27,9% mladića i djevojaka koji su sudjelovali u istraživanju.

Seksualno uznemiravanje

Na ukupnom uzorku sudionika/ca istraživanja utvrđeno je da je 21,4% sportaša/ica doživjelo neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera/ica. U kategoriji ponašanja koja opisuju ovaj oblik nasilja, najveći broj sportaša i sportašica (15,3%) izvijestio je o tome da su treneri/ce na njihov račun zbijali šale seksualnog karaktera. Pored navedenog, sportaši i sportašice navode da su treneri/ce komentirali njihov izgled i seksualnu privlačnost (9,8%), da su im dobacivali seksualno sugestivne komentare i primjedbe (6%) te da su ih izlagali seksualno eksplicitnim fotografijama ili video sadržajima (4,9%). Dobiveni rezultati upućuju na to da se, u interakciji sa sportskim trenerima/icama, sportaši i sportašice češće susreću s onim oblicima seksualnog uznemiravanja koji ne uključuju fizički kontakt. Manji broj sportaša i sportašica navodi da je trener/ica od njih tražio/la zagrljaj ili dodir zbog kojeg su osjećali nelagodu (4,4%) i/ili da su ih treneri/ce prilikom podučavanja dodirivali na način koji je kod njih izazivao nelagodu (3,8%). Analizom rodni razlika utvrđeno je da se, u odnosu na sportašice, sportaši češće susreću sa seksualno sugestivnim komentarima i primjedbama sportskih trenera/ica. Sportaši i sportašice koji su sudjelovali u istraživanju ne razlikuju se s obzirom na učestalost kojom su izloženi ostalim ispitanim oblicima seksualnog uznemiravanja trenera/ica.

Prikaz osobnih iskustava sportaša/ica s nasiljem trenera/ica

U odgovorima na pitanja otvorenog tipa o obilježjima nasilnih ponašanja doživljenih od strane trenera/ica, sportaši i sportašice opisali su sve oblike nasilja (psihološko/emocionalno nasilje i zanemarivanje, fizičko kažnjavanje elementima treninga i seksualno uznemiravanje).

Nasilje od strane trenera/ica i prestanak bavljenja sportom

Prema dobivenim rezultatima, 86,3% sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju najmanje je jednom doživjelo psihološko/emocionalno nasilje, zanemarivanje, fizičko nasilje i/ili seksualno uznemiravanje od strane sportskih trenera/ica. Svaki/a četvrti/a sportaš/ica navodi da je zbog nasilnog ponašanja sportskih trenera/ica razmišljao/la o prestanku bavljenja sportom.

Preporuka:

S ciljem prevencije i suzbijanja nasilja i zanemarivanja od strane trenera/ica, predlaže se izrada Kodeksa ponašanja za sportske trenere/ice kojim će se definirati pravila ponašanja u sportskom okruženju. Sve sportske trenere/ice pod ingerencijom Grada Zagreba, a naročito one koji rade s djecom i adolescentima, potrebno je educirati o obilježjima i posljedicama nasilja u sportu.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.3. Vršnjačko nasilje

Psihološko/emocionalno nasilje

Neki oblik psihološkog/emocionalnog nasilja vršnjačkog tipa u sportskom okruženju doživjelo je 78% sudionika/ca istraživanja. Najzastupljeniji oblik nasilnog ponašanja u ovoj kategoriji predstavlja zadirkivanje od strane vršnjaka s kojim se susrelo 68,7% sportaša i sportašica. Više od polovice sudionika/ca istraživanja navodi da su drugi sportaši i/ili sportašice ismijavali njihovu sportsku vještinu i sposobnosti (53,3%), ponižavali ih (54,4%) i psovali (50,5%), polovica sudionika/ca doživjela je vrijeđanje, a 47,8% omalovažavanje od strane sportskih kolega/ica. Pored navedenog, značajan broj sudionika/ca izvijestio je o tome da su sportaši i/ili sportašice na negativan način komentirali njihov tjelesni izgled (40,1%) ili težinu (34%). S različitim oblicima prijetnji od strane vršnjaka u sportskom okruženju susrelo se 19,7% sudionika/ca istraživanja. Analizom rodni razlika utvrđeno je da mladići u sportskom okruženju češće doživljavaju uvrede, prijetnje i psovke od strane vršnjaka.

Relacijsko nasilje

S relacijskim nasiljem u sportu susrelo se 58,8% sportaša i sportašica koji su sudjelovali u istraživanju. Polovica sudionika/ca doživjela je da drugi sportaši i/ili sportašice o njima pričaju laži. Nadalje, značajan broj mladića i djevojaka izvijestio je o tome da su u sportskom okruženju vršnjaci o njima širili tračeve (46,7%) te da su ih njihovi sportski kolege i kolegice ignorirali ili isključivali iz društvenih aktivnosti (39,6%). Iako se iz rezultata očituje trend prema kojem su sportašice nešto češće žrtve ovog oblika nasilja, analizom rodni razlika utvrđeno je da se sportaši i sportašice ne razlikuju prema učestalosti doživljaja relacijskog nasilja u sportu.

Fizičko nasilje

Fizičko nasilje od strane vršnjaka u sportu najmanje je jednom doživjelo 45,1% sudionika/ca istraživanja. U skladu s očekivanjem, sportaši i sportašice od svojih kolega/ica češće doživljavaju lakše oblike fizičkog nasilja poput grubog guranja (36,3%) ili lakših udaraca (33,5%). Manji broj sudionika/ca izvijestio je o tome da su ih drugi sportaši i/ili sportašice teže udarili (12,6%) ili ošamarili (10,9%). U odnosu na sportašice, sportaši su značajno češće izloženi lakšim i težim oblicima fizičkog nasilja od strane vršnjaka. U prilog navedenom govori i podatak da je ovaj oblik nasilja najmanje jednom doživjelo 59,6% sportaša i 23,3% sportašica koji su sudjelovali u istraživanju. Dobiveni rezultati upućuju na to da mladići imaju povećan rizik za doživljaj fizičkog nasilja od strane vršnjaka u sportu.

Seksualno uznemiravanje

Seksualno uznemiravanje od strane vršnjaka u sportskom okruženju doživjelo je 25,3% sudionika/ca istraživanja. Iako je seksualno uznemiravanje manje zastupljeno u odnosu na prethodno navedene oblike vršnjačkog nasilja, značajan broj sudionika/ca navodi da su drugi sportaši i/ili sportašice komentirali njihov izgled i seksualnu privlačnost (18,6%) ili su na njihov račun zbijali šale seksualnog karaktera (17,5%). Nadalje, dio sudionika/ca izvijestio je o tome da su im sportaši i/ili sportašice upućivali seksualno sugestivne komentare i primjedbe (8,2%), pokazivali im seksualno eksplicitne fotografije i video sadržaje (4,9%) te od njih tražili zagrljaj ili dodir koji je kod njih izazivao nelagodu (3,8%). Iako je analizom rodnih razlika utvrđeno da se sportaši i sportašice ne razlikuju prema učestalosti doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane vršnjaka, dobiveni rezultati upućuju na trend prema kojem su sportaši nešto češće izloženi šalama seksualnog karaktera, dok sportašicama vršnjaci češće upućuju komentare vezane uz njihov izgled i seksualnu privlačnost.

Prikaz osobnih iskustava sportaša/ica s vršnjačkim nasiljem u sportu

U odgovorima na pitanja otvorenog tipa o obilježjima vršnjačkog nasilja u sportu, sportaši i sportašice najčešće opisuju psihološko/emocionalno nasilje kojeg su doživjeli od sportaša/ica protivničke ekipe, suigrača/ica i/ili članova/ica sportskog tima. Na uzorku sportašica zastupljeniji su opisi ponašanja koji se odnose na zadirkivanje i negativne komentare vezane uz tjelesnu težinu, dok su na uzorku sportaša zastupljeniji odgovori u kojima se opisuje fizičko nasilje vršnjaka.

Vršnjačko nasilje u sportskom okruženju i prestanak bavljenja sportom

S nekim oblikom vršnjačkog nasilja u sportskom okruženju (psihološko/emocionalno nasilje, relacijsko nasilje, fizičko nasilje, seksualno uznemiravanje) susrelo se 84,1% sportaša/ica koji su sudjelovali u istraživanju. Značajan broj sportaša (13,8%) i sportašica (21,8%) je zbog vršnjačkog nasilja razmišljao o prestanku bavljenja sportom, a 10% djevojaka navodi da o tome razmišlja ponekad ili često.

Preporuka:

S ciljem prevencije i suzbijanja vršnjačkog nasilja u sportu, preporučuje se izrada Kodeksa ponašanja za sportaše/ice kojim će se propisati pravila ponašanja sportaša/ica u sportskom okruženju. Dodatno, sportaše/ice je potrebno educirati o štetnim učincima vršnjačkog nasilja u sportu, a trenere/ice o metodama prevencije i sprečavanja vršnjačkog nasilja.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

Od sudionika/ca koji su doživjeli neki oblik nasilja u sportskom okruženju, većina (78,6%) je bila izložena nasilnim ponašanjima i od strane trenera/ica i od strane sportaša/ica. Značajno manji broj sportaša/ica nasilje je doživljavao isključivo od strane trenera/ica (7,7%) ili sportaša/ica (5,5%).

Preporuka:

Prilikom osmišljavanja mjera namijenjenih prevenciji i suzbijanju nasilja, važno je zahvatiti različite dionike sportskih aktivnosti i različite oblike nasilja u sportu. Prije uvođenja preventivnih mjera, na reprezentativnom uzorku sportaša i sportašica Grada Zagreba potrebno je utvrditi inicijalno stanje, a nakon njihove implementacije važno je osigurati kontinuirano praćenje zastupljenosti različitih oblika nasilja kako bi se utvrdila učinkovitost preventivnih mjera i aktivnosti.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

Osobna dobrobit sportaša/ica

Kvalitativni odgovori sudionika/ca na pitanja o učincima nasilnog ponašanja u sportskom okruženju pokazuju da nasilna ponašanja trenera/ica i sportaša/ica imaju značajan neposredan i dugoročan negativan učinak na psihičko i fizičko zdravlje žrtava nasilja.

Motivacija

Analizom odgovora na pitanja o motivacijskim učincima različitih oblika nasilnih ponašanja u sportu utvrđeno je da odgovori sudionika/ca zahvaćaju obje krajnosti. Međutim, čak i naizgled pozitivni učinci nasilja nad sportašima/cama koji se očituju u vidu povećanog truda i zalaganja u značajnoj su mjeri uvjetovani nastojanjem sprečavanja daljnjeg nasilja (David, 2005; Kelly i Waddington, 2006).

Načini reagiranja na doživljaj nasilja u sportu

Odgovori sudionika/ca na pitanje o načinu njihova postupanja u situaciji u kojoj su bili žrtve nasilja pokazuju da je većina sportaša i sportašica na nasilje reagirala ignoriranjem ili povlačenjem. Nadalje, dobiveni rezultati pokazuju da dio sportaša/ica na nasilno ponašanje trenera/ica reagira usvajanjem štetnih obrazaca ponašanja koji mogu imati značajne negativne učinke na njihovo psihičko i fizičko zdravlje, što je u skladu s ranijim empirijskim nalazima (Jacobs i sur., 2017). Konačno, kod dijela sudionika/ca doživljaj nasilja u sportu pobudio je nasilne tendencije, odnosno potrebu da na nasilje uzvrate nasiljem.

Preporuka:

Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za poduzimanjem mjera kojima će se prevenirati negativni učinci nasilja na osobnu dobrobit i motivaciju sportaša/ica te spriječiti daljnji porast nasilja u sportu.

5. Ključni nalazi i preporuke

5.1. Stavovi prema nasilju u sportu

5.2. Nasilje od strane trenera/ica

5.3. Vršnjačko nasilje

5.4. Višestruka izloženost nasilju u sportu

5.5. Obilježja i posljedice izloženosti nasilju u sportu

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

5.6. Odnos sportskih klubova prema nasilju

Percepcija stava sportskog kluba prema različitim oblicima nasilja

Iako većina sportaša/ica (78,6%) ističe da se u njihovom klubu ne tolerira nasilje te se počinitelji nasilja kažnjavaju, rezultati pokazuju da svaki peti/a sudionik/ca istraživanja trenira u sportskom klubu u kojem se počinitelji nasilja kažnjavaju isključivo u slučaju težih nasilnih djela. Pored navedenog, na uzorku mladića utvrđeno je da se 2,8% sportaša sportom bavi u klubu u kojem prevladava stav prema kojem je nasilje sastavni dio sportskih aktivnosti, stoga se počinitelji nasilja ni na koji način ne kažnjavaju.

Informiranost o postojanju i primjeni Etičkog kodeksa

Na ukupnom uzorku, 43,4% sudionika/ca istraživanja izvijestilo je o tome da u njihovom sportskom klubu postoji Etički kodeks koji propisuje pravila ponašanja sportaša/ica i trenera/ica. Većina sportaša/ica (89,9%) čiji klub posjeduje Etički kodeks navodi da se treneri/ce i sportaši/ce pridržavaju njegovih odredbi. Manji broj sudionika/ca ne zna poštuju li se u njihovom klubu pravila propisana Etičkim kodeksom, a 2,5% sportaša i sportašica navodi kako se odredbe Etičkog kodeksa ne primjenjuju u praksi. Polovica sportaša i sportašica ne zna postoji li u njihovom klubu takav dokument, a 7,1% sudionika/ca navodi da njihov sportski klub nema Etički kodeks koji regulira pravila ponašanja sudionika/ca sportskih aktivnosti.

Informiranost sportaša/ica o načinima postupanja u slučaju nasilja

Na ukupnom uzorku utvrđeno je da 25% sportaša/ica ne zna kome bi se mogli obratiti u slučaju saznanja ili opravdane sumnje o nasilju u sportskom okruženju. Nadalje, većina sudionika/ca istraživanja (51,1%) ne zna postoji li u njihovom sportskom klubu protokol postupanja koji propisuje način prijave i sankcioniranja počinitelja nasilja, a 14,8% sportaša/ica navodi da njihov klub ne posjeduje takav dokument.

Informiranost sudionika/ca sportskih aktivnosti o pravima sportaša/ica

Više od trećine sudionika/ca istraživanja (35,7%) navodi da sportaši i sportašice u njihovom sportskom klubu nisu upoznati sa svojim pravima.

Preporuka:

Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za učinkovitijom promocijom stava o nultoj stopi tolerancije prema svim oblicima nasilja u organiziranim sportskim aktivnostima koje se provode na području Grada Zagreba.

Potrebno je ispitati posjeduju li sportski klubovi koji djeluju na području Grada Zagreba Etički kodeks te primjenjuju li se propisana pravila ponašanja u praksi.

U sportskim klubovima koji djeluju na području Grada Zagreba potrebno je definirati protokole postupanja u slučaju osobnog doživljaja nasilja, svjedočenja nasilju ili sumnje o nasilnim ponašanjima u sportskom okruženju.

Sportaše/ice koji treniraju na području Grada Zagreba potrebno je educirati o njihovim pravima koja, između ostalog, uključuju pravo na treniranje i natjecanje u nenasilnom i sigurnom okruženju u kojem se promiče ravnopravnost i međusobno poštovanje svih sudionika/ca sportskih aktivnosti.

6. Literatura

- Baker, J., Fraser-Thomas, J., Dionigi, R. A. i Horton, S. (2009). Sport participation and positive development in older persons. *European Review of Aging and Physical Activity*, 7(1), 3-12. <https://doi.org/10.1007/s11556-009-0054-9>
- Bryant, L. M., Duncan, R. J. i Schmitt, S. A. (2020). The cognitive benefits of participating in structured sports for preschoolers. *Early Education and Development*, 32(5), 729-740. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1799619>
- David, P. (2005). *Human rights in youth sport a critical review of children's rights in competitive sports*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J. i Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 98. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-98>
- Findlay, L. C. i Coplan, R. J. (2008). Come out and play: Shyness in childhood and the benefits of organized sports participation. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 40(3), 153–161. <https://doi.org/10.1037/0008-400X.40.3.153>
- Fortier, K., Parent, S. i Flynn, C. (2020). "You have 60 minutes to do what you can't do in real life. You can be violent": Young athletes' perceptions of violence in sport. *European Journal for Sport and Society*, 17(2), 147-161. <https://doi.org/10.1080/16138171.2020.1737422>
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J. i Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10(1), 19-40. <https://doi.org/10.1080/1740898042000334890>
- Fraser-Thomas, J. i Côté, J. (2009). Understanding adolescents' positive and negative developmental experiences in sport. *The Sport Psychologist*, 23(1), 3-23. <https://doi.org/10.1123/tsp.23.1.3>
- Greblo Jurakić, Z. (u tisku). Djevojkama bi bilo bolje da se bave nečim drugim, a ne sportom: Stavovi prema sportašicama i (ne)ravnopravnost u sportskom okruženju. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet

- Greblo Jurakić, Z., Ljubičić, V. i Bojić-Čačić, L. (2022). Seksualno uznemiravanje mladih sportaša od strane trenera i izraženost depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj životnoj dobi. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 31(1), 135-154. <https://doi.org/10.5559/di.31.1.07>
- Greblo, Z., Gruić, I., Ohnjec, K., Segedi, I. i Pedišić, Ž. (2011). Konstrukcija upitnika za procjenu percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 20(3 (113)), 771-792. <https://doi.org/10.5559/di.20.3.09>
- Jacobs, F., Smits, F. i Knoppers, A. (2017). 'You don't realize what you see!': the institutional context of emotional abuse in elite youth sport. *Sport in Society*, 20, 126–143. <https://doi.org/10.1080/17430437.2015.1124567>
- Kelly, S. i Waddington, I. (2006). Abuse, intimidation and violence as aspects of managerial control in professional soccer in Britain and Ireland. *International Review for the Sociology of Sport*, 41, 147–164. <http://dx.doi.org/10.1177/1012690206075417>.
- McCarthy, K. J., Mehta, R. i Haberland, N. A. (2018). Gender, power, and violence: A systematic review of measures and their association with male perpetration of IPV. *PLoS one*, 13(11), e0207091.
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K. i sur., (2016). International Olympic Committee consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50, 1019–1029. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>
- Oja, P., Titze, S., Kokko, S., Kujala, U. M., Heinonen, A., Kelly, P., Koski, P. i Foster, C. (2015). Health benefits of different sport disciplines for adults: Systematic review of observational and intervention studies with meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 49(7), 434-440. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2014-093885>
- Parent, S. i Fortier, K. (2018). Comprehensive overview of the problem of violence against athletes in sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 42(4), 227-246. <https://doi.org/10.1177/0193723518759448>
- Parent, S., Fortier, K., Vaillancourt-Morel, M., Lessard, G., Goulet, C., Demers, G., Paradis, H. i Hartill, M. (2019). Development and initial factor validation of the violence toward athletes questionnaire (VTAQ) in a sample of young athletes. *Loisir et Société / Society and Leisure*, 42(3), 471-486. <https://doi.org/10.1080/07053436.2019.1682262>

- Pedišić, Ž., Strika, M., Matolić, T., Sorić, M., Šalaj, S., Dujić, I., Rakovac, M., Radičević, B., Podnar, H., Greblo Jurakić, Z., Jerković, M., Radašević, H., Čvrljak, J., Petračić, T., Musić Milanović, S., Lang Morović, M., Krtalić, S., Milić, M., Papić, A., Momčinović, N., Mišigoj-Duraković, M., Heimer, S. i Jurakić, D. (2023). Physical activity of children and adolescents in Croatia: A global matrix 4.0 systematic review of its prevalence and associated personal, social, environmental, and policy factors. *Journal of Physical Activity and Health*, 20(6), 487-499. <https://doi.org/10.1123/jpah.2022-0500>
- Pinheiro, M. C., Pimenta, N., Resende, R. i Malcolm, D. (2014). Gymnastics and child abuse: An analysis of former international Portuguese female artistic gymnasts. *Sport, Education and Society*, 19(4), 435-450. <https://doi.org/10.1080/13573322.2012.679730>
- Roberts, V., Sojo, V. i Grant, F. (2020). Organisational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review. *Sport Management Review*, 23(1), 8-27. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.03.001>
- Ruggiero, T. E. i Lattin, K. S. (2008). Intercollegiate female coaches' use of verbally aggressive communication toward African American female athletes. *Howard Journal of Communications*, 19(2), 105-124. <https://doi.org/10.1080/10646170801990946>
- Snyder, A. R., Martinez, J. C., Bay, R. C., Parsons, J. T., Sauers, E. L. i McLeod, T. C. (2010). Health-related quality of life differs between adolescent athletes and adolescent Nonathletes. *Journal of Sport Rehabilitation*, 19(3), 237-248. <https://doi.org/10.1123/jsr.19.3.237>
- Stirling, A. E. (2009). Definition and constituents of maltreatment in sport: Establishing a conceptual framework for research practitioners. *British Journal of Sports Medicine*, 43, 1091–1099. <http://dx.doi.org/10.1136/bjism.2008.051433>
- Stirling, A. E. (2013). Understanding the use of emotionally abusive coaching practices. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 8(4), 625-639. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.8.4.625>
- Stirling, A. E. i Kerr, G. A. (2014). Initiating and Sustaining Emotional Abuse in the Coach–Athlete Relationship: An Ecological Transactional Model of Vulnerability. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23(2), 116–135. doi:10.1080/10926771.2014.872747
- Swigonski, N. L., Enneking, B. A. i Hendrix, K. S. (2014). Bullying behavior by athletic coaches. *Pediatrics*, 133(2), e273-e275. <https://doi.org/10.1542/peds.2013-3146>

- Vella, S. A., Cliff, D. P., Magee, C. A. i Okely, A. D. (2014). Sports participation and parent-reported health-related quality of life in children: Longitudinal associations. *The Journal of Pediatrics*, 164(6), 1469-1474. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2014.01.071>
- Vella, S. A., Oades, L. G. i Crowe, T. P. (2013). The relationship between coach leadership, the coach–athlete relationship, team success, and the positive developmental experiences of adolescent soccer players. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 18(5), 549-561. <https://doi.org/10.1080/17408989.2012.726976>
- Vertommen, T., Kampen, J., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Uzieblo, K. i Van Den Eede, F. (2017). Profiling perpetrators of interpersonal violence against children in sport based on a victim survey. *Child Abuse & Neglect*, 63, 172–182. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.029>